

10th International LAB Meeting - Winter Session 2008

European Ph.D. on
Social Representations and Communication
At the Multimedia LAB & Research Center, Rome-Italy

Social Representations in Action and Construction
in Media and Society

"Developing Meta-Theoretical Approach to
Social Representations Literature:
the contribution of Italian Scholars belonging to
the International So.Re.Com THEMATIC NETwork"

From 26th January - 3rd February 2008
http://www.europhd.eu/html/_onda02/07/12.00.00.00.shtml

Scientific Material

www.europhd.psi.uniroma1.it

www.europhd.net

www.europhd.it

LEI 3.400

ACTIONĂM NŪ ÎN FUNCȚIE DE STIMULII CE VIN DIN MEDIUL SOCIAL, CI ÎN FUNCȚIE DE IMAGINEA NOASTRĂ DESPRE REALITATE. DESCIFRĂM CONTEXTUL CU AJUTORUL UNUI "APARAT" VALORIZATOR PE CARE-L PERFECTIONĂM CU FIECARE EXPERIENȚĂ SOCIALĂ. POSEDĂM, FIECARE, O "GRILĂ DE LECTURĂ" CU AJUTORUL căreia "CITIM" OAMENII, EVENIMENTELE, LUMEA CE NE ÎNCONJOARĂ.

CUM SE FORMEAZĂ REPREZENTAREA SOCIALĂ A REALITĂȚII, CUM SE CONSOLIDEAZĂ ȘI CUM ACȚIONEAZĂ ACEST MECANISM DE DECODARE A INFORMAȚIILOR CE NE ASALTEAZĂ? DE CE, DESPRE ACELAȘI "STIMUL SOCIAL", OAMENII AU PĂRERI DEOSEBITE, DE CE "VĂD" DIFERIT ACEEAȘI REALITATE? CARE SUNT NUCLEELLE CE FIXEAZĂ CUNOACSTEREA NOASTRĂ ȘI CUM SE SCHIMBĂ ELE? CÂT ESTE "SOCIAL" ȘI CÂT "INDIVIDUAL" (PSIHologic) ÎN OPERAȚIA DE EVALUARE A SITUAȚIILOR ȘI PERSOANELOR? CUM PUTEM ALIMENTA REPREZENTĂRILE NOASTRE SOCIALE PENTRU A LE ÎMBOGĂȚI ȘI RĂFINA, PENTRU A REALIZA O APRECIERE CÂT MAI NUANȚată A OBIECTELOR ȘI FENOMENELOR SOCIALE?

LA TOATE ACESTE ÎNTREBĂRI ÎNCERCĂ SĂ RĂSPUNDĂ VOLUMUL DE FAȚĂ, CE CUPRINDE O SELECTIE DIN STUDIILE CELOR MAI REPREZENTATIVI AUTORI CARE AU CERCETAT ACEST CAPITOL FASCINANT AL PSIHologiei SOCIALE.

ADRIAN NECULAU

1995

Psihologia câmpului social

REPREZENTĂRILE SOCIALE

dr/c013

SOCIETATEA
ȘTIINȚĂ & TEHNICĂ SA

Această carte a apărut cu sprijinul
Fundatiei McDonnell

**Psihologia câmpului social:
REPREZENTĂRILE SOCIALE**

Coordonare și prefată:
prof.univ.dr. **ADRIAN NECULAU**

Traducere: **IOANA MĂRĂȘESCU**
RADU NECULAU

Societatea ȘTIINȚĂ & TEHNICĂ S.A.
București, 1995

Copyright® 1995 S.C. ȘTIINȚĂ & TEHNICĂ

Toate drepturile sunt rezervate. Nici o parte din această carte nu poate fi reprodusă sau transmisă în nici o formă și prin nici un mijloc. Stocarea informațiilor și refacerea acestei lucrări sunt interzise fără permisiunea scrisă a societății ȘTIINȚĂ & TEHNICĂ.

Redactor de carte: Adina Chelcea

Tehnoredactare computerizată: Cristian Iftode

Pentru comenzi vă rugăm să contactați
(unic distribuitor autorizat):

S.C. ȘTIINȚĂ & TEHNICĂ
București, Piața Presei Libere nr. 1,
Sector 1, cod 79781
Tel.: 617 72 44
Fax:(01) 617 58 33

I.S.B.N. 973-96937-0-9

CUPRINS

Adrian Neculau
PREFĂTĂ

Serge Moscovici

FENOMENUL REPREZENTĂRILOR SOCIALE

(din Social Representations, editat de R.M. Farr și S. Moscovici, Cambridge University Press și Editions de la Maison des Sciences de l'Homme, Paris, 1984, pp. 3-69)

I. Gândirea înțeleasă drept ambient

1. Gândire primitivă; știință și înțelegere cotidiană
2. Nață conventională și prescriptivă a reprezentărilor
3. Era reprezentării

II. Ce este o societate gânditoare?

1. Behaviorism și studiul reprezentărilor sociale
2. Reprezentările sociale
3. Științe sacre și profane; universuri consensuale și reificate

III. Familiarul și nefamiliarul

IV. Ancorarea și obiectificarea sau cele două procese care generează reprezentări sociale

V. Cauzații de dreapta și cauzații de stânga

1. Atribuții și reprezentări sociale
2. Explicații bicauzale și monocauzale
3. Cauzații sociale
4. Concluzii

VI. O trecere în revistă a cercetărilor întreprinse până acum

1. Câteva teme și legături metodologice comune cu alte științe sociale
2. O scurtă trecere în revistă a câtorva dintre studiile de teren cele mai importante

VII. Statutul reprezentărilor: stimul sau mediator?

1. Reprezentările sociale ca variabile independente
2. Reprezentările sociale în aranjamente de laborator

Willem Doise	
REPREZENTĂRILE SOCIALE: DEFINIȚIA UNUI CONCEPT	85
(din <i>L'étude des représentations sociales</i> , sub redacția W. Doise, A. Palmonari, Delachaux & Niestlé, Neuchâtel—Paris, 1986, pp. 81—94)	
— Reprezentări, dispoziții și habitus	
— Principii organizatorice și procese	
— O noțiune de răscrucă	
— Reprezentări și raporturi de comunicare	
— Psihologie socială și sociologie	
— și ideologia?	
— Concluzii	
Denise Jodelet	
REPREZENTĂRILE SOCIALE, UN DOMENIU ÎN EXPANSIUNE	97
(din <i>Les Représentations sociales</i> , sub redacția Denise Jodelet, P.U.F., Paris, 1989, pp. 31—60)	
— Reprezentările sociale în lucru	
— Abordări ale noțiunii de reprezentare socială	
— Vitalitate, transversalitate, complexitate	
— Spațiul de studiu al reprezentărilor sociale	
— Despre rolul comunicării	
— Socialul: de la împărtășire la viață colectivă	
— Funcțiile sociale și raportul cu realul	
— Stări și procese reprezentătionale	
— Concluzii	
Jean-Claude Abric	
REPREZENTĂRILE SOCIALE: ASPECTE TEORETICE	127
(din volumul <i>Pratiques sociales et Représentions</i> , P.U.F., Paris, 1994, pp. 11-37)	
I. Teoria reprezentărilor sociale	
1. Reprezentarea ca sistem socio-cognitiv	
2. Reprezentarea ca sistem contextualizat	

3. Funcții ale reprezentărilor sociale	
4. Valoarea euristică a teoriei reprezentărilor sociale	
II. Organizarea și structura reprezentărilor sociale	
1. Originile noțiunii de nod central	
2. Teoria nodului central	
3. Elementele periferice ale reprezentării	
4. Reprezentăriile ca sistem dublu	
III. Verificări ale teoriei	
1. Verificarea funcțiilor reprezentării	
2. Verificarea ipotezei nodului central	
Claude Flament	
STRUCTURA, DINAMICA ȘI TRANSFORMAREA REPREZENTĂRILOR SOCIALE	155
(din <i>Pratiques sociales et Représentions</i> , P.U.F., Paris, 1994, pp. 36—57)	
I. Raporturi între cunoștințe condiționale și conduce	
1. Adevărată conduită/cunoaștere	
2. Normalitatea unei conduce în raport cu o cunoaștere condițională	
3. Diversitatea conduitelor într-o populație omogenă	
II. Nodul central: din nou!	
III. Practicile sociale; factor de transformare a reprezentărilor sociale.	
IV. Limitări ale modelului	
Pierre Moliner	
CINCI ÎNTREBĂRI ÎN LEGĂTURĂ CU REPREZENTĂRILE SOCIALE	177
(din <i>Les Cahiers Internationaux de Psychologie Sociale</i> , nr. 20, decembrie 1993, pp. 5—14)	
Introducere	
1. Ce obiecte de reprezentare?	
2. Pentru ce grupuri?	
3. Cu ce scopuri?	

4. În raport cu cine?	
5. Reprezentare sau ideologie?	
Willem Doise	
ANCORAREA ÎN STUDIUL REPREZENTĂRILOR SOCIALE	189
(din <i>Bulletin de psychologie</i> , tome XLV, nr. 405, pp. 1–7)	
— Ancorarea psihologică	
— Ancorarea psihosociologică	
— Ancorarea sociologică	
— Apropo de metode	
Florence Giust-Desprairies	
SUBIECTUL ÎN REPREZENTAREA SOCIALĂ	205
(din <i>Connexions</i> , nr. 51, 1988, pp. 83–97)	
— Ideologicul în reprezentare	
— Reprezentarea psihică	
— Îmbinarea între ideologic și psihic în reprezentare	
— Subiectul divizat	
— De la reprezentarea socială la imaginarul social	
— O abordare privind analiza discursurilor	
— Reprezentări de grup instituite: imaginarul colectiv	
— Imaginarul colectiv: o abordare în vederea intervenției	
Jean Pierre Deconchy	
REPREZENTĂRI SOCIALE ȘI MECANISME IDEOLOGICE	225
(din <i>Informations sur les sciences sociales</i> , nr. 33, 2/1994, pp. 229–240)	
O tipologie a "cunoașterilor", de exemplu sociale	
Contingențe și necesități	
Willem Doise	
COGNIȚII ȘI REPREZENTĂRI SOCIALE: ABORDARE GENETICĂ	237
(din volumul <i>Les Représentations sociales</i> , P.U.F., Paris, pp. 341–362)	

Dublul sistem al cognițiilor și al reprezentărilor	
Dezvoltarea cognițiilor sociale	
Justiție și interacțiune socială	
Efecte poziționale	
Marcarea socială	
Annamaria Silvana de Rosa	
COMPARAȚIE CRITICĂ ÎNTRE REPREZENTĂRILE SOCIALE ȘI COGNIȚIA SOCIALĂ	257
(din <i>Cahiers Internationaux de Psychologie Sociale</i> , nr. 5, 1990, pp. 69–83)	
Introducere	
Obiective	
Concluzii	
BIBLIOGRAFIE	275

fiecare dată idei "prèambalate" pentru a-și asuma rolul de părinți, fără să-și pună prea multe întrebări (vezi în legătură cu acest subiect Mugny și Carugati, 1985).

Dubla compoziție a reprezentărilor sociale nu implică în mod necesar ca dinamicile metasistemului social să modifice fără încetare funcționările cognitive individuale: intervențiile socialului cognitiv pot necesita noi funcționări și progrese cognitive, așa cum pot să se mulțumească cu procese cognitive deja bine rodate. Cercetarea reprezentărilor sociale la copii constituie totuși un teren privilegiat pentru studiul socioogenezei funcționărilor cognitive, altfel spus pentru studiul intervenției metasistemului în însăși geneza funcționărilor specifice sistemului.

Annamaria SILVANA DE ROSA

COMPARAȚIE CRITICĂ ÎNTR- REPREZENTĂRILE SOCIALE ȘI COGNIȚIA* SOCIALĂ

A trecut deja mai mult de un sfert de secol de la publicarea cărții lui Moscovici asupra *reprezentărilor sociale* ale psihanalizei, opera ce a marcat un moment decisiv în conceptualizarea fundamentelor sociale ale cunoașterii.

Literatura ce tratează despre conceptul de reprezentare socială (RS) a aprofundat progresiv procesele, funcțiile și conținuturile acestei modalități particulare de cunoaștere a lumii sociale, care este RS. Ea a ajuns, în timpul ultimilor 10 ani, atât de bogată și de diferențiată în ce privește contribuțiile teoretice, empirice și experimentale, încât modelul a devenit o paradigmă ce deschide o adevărată cale europeană în cunoașterea lumii sociale.

Această din urmă contribuție pune accentul pe o *perspectivă constructivistă și interacționistă*, conform căreia sistemele de credințe și teoriile ce ghidează comportamentul social sunt considerate rezultatul unor procese nu numai cognitive, ci mai ales sociale. Ea s-a definit astfel ca o alternativă a "cogniției sociale", dominantă în Statele Unite.

Ea adoptă, dimpotrivă, o *perspectivă fundamental individualistă*, care leagă geneza comportamentului social de procesele cognitive individuale sau de anumite mecanisme interne, ca în cazul "prototipurilor" și a "schemelor cognitive", într-un anume sens presociale, într-o situație în care chiar obiectul de studiu se pretinde a fi absolut social (Forgas, 1981, 1983).

Anumite tentative recente de a pune în lumină conexiunile semnificative și plauzibile între aceste două căi de cunoaștere a lumii sociale (Augoustinos și Innes, 1987) par să negligeze diferența între

---

* a) facultate de cunoaștere; b) act intelectual prin care se dobândește o cunoștință.

*orizontul euristic al conceptelor de social și de societate care animă "cogniția socială" americană (teoria atribuirii, *human information processing*) și abordarea europeană centrată asupra reprezentărilor sociale.*

Pe când prima poziție se bazează pe o *concepție mai degrabă simplistă a societății*, ca sumă de relații diadice și interpersonale (Ugazio, 1988), abordarea europeană leagă geneza reprezentărilor sociale de procesele de restructurare dinamică a cunoașterii în timpul schimburilor sociale, ele însese contextualizate într-un "social organizat" (Amerio, 1982), a cărui stratificare în clase, grupuri și subgrupuri este recunoscută.

Totuși, deși expuse riscului de a confunda specificitățile conceptelor și paradigmelor de cercetare ale căror opțiuni teoretice și metodologice sunt diferite, aceste tentative explicitează exigența de a explora posibilitățile de integrare ale aspectelor cognitive orientate, pe de o parte, către *conținuturi* și, pe de altă parte, către *procesele* ce ghidează cunoașterea lumii sociale.

De altfel, de câțiva zeci de ani asistăm, la nivelul transdisciplinar, la o deschidere către orizonturi euristice, considerate tradițional ca fiind proprii unor arii disciplinare specifice: este suficient să ne gândim la *descoperirea "cogniției" în psihologia socială* (Eiser, 1980; Hamilton, 1989; Hastorf și Isen, 1982) sau, mai exact, la *redescoperirea* lui, dacă se ține seama de considerațiile istorice și epistemologice ale unui număr de autori (Zajonc, 1980; Taylor, 1981;Forgas, 1983; Moscovici, 1986; Palmonari, 1987, 1989) care au revalorizat originile cognitive ale psihologiei sociale.

În paralel, am putut asista în domeniul psihologiei dezvoltării la o *luare în considerare a socialului* (Mc Gurck, 1978; Doise și Palmonari, 1984, 1988; Goodnow, 1988), de altfel deja prezentă, deși cu un accent sociodeterminist, în orientări teoretice și de cercetare destul de diferite, precum *currentul socioetologic* (Bowlby, 1969; Schaffer, 1977; Hinde, 1978; Trevarthen, 1979), cercetările asupra *social learning-ului* (Bandura, 1977) și cele inspirate de behaviorismul social (Staats, 1975), sau *studiiile psiholingvistice* asupra proceselor interacționale în construcția limbajului (Bruner și Sherwood, 1981).

În domeniul psihologiei dezvoltării, numeroși cercetători și-au pus, de mai multă sau mai puțină vreme, problema *naturii și a modalităților de construcție a cunoașterii sociale la copil*, dând naștere unor curente de cercetare eterogene prin originile lor istorice și prin inspirația teoretică.

Ele pot fi clasate în cel puțin 4 mari curente:

- 1) *currentul de cercetare asupra cogniției sociale la copii și adolescenți*, derivând din paradigma teoretică a lui Piaget care, detașând atenția de la construcția de noțiuni și de concepte logico-matematice s-a consacrat studiului construcției unei serii de noțiuni și de fenomene în raport cu lumea socială (Kohlberg, 1976; Furth, 1978, 1979, 1980; Damon, 1977; Waller, 1978; Berti și Bombi, 1981). Diversele revizuiri ale problemei (Shantz, 1975; de Barker și Newson, 1980; Flavell și Ross, 1981; Butterworth și Light, 1982) dau o idee asupra importanței și a varietății literaturii anglo-americane ce urmează acest filon de cercetare, pe când lucrarea lui Eckenberger și Silbereisen prezintă studiile efectuate în Germania;
- 2) *studiiile asupra dezvoltării competențelor sociale ale copilului*, printre care capacitatea de a-i percepse și înțelege pe ceilalți, fie că este vorba despre indivizi normali (Livesley și Bromeley, 1973; Flavell, 1974; Selman, 1976; Glick și Clarke-Stewart, 1978) sau devianți (Coie și Pennington, 1976; Marsden și Kalter, 1977; Dollinger, Thelen și Wlash, 1980).
- 3) *filonul de cercetare derivat din extinderea modelelor cognitive elaborate de psihologia generală*, cu o abordare tipic experimentală și de laborator. Fac parte din acest filon:

a) cercetările inspirate de *teoria HIP-ului* (Klahr, 1980; Siegler, 1983), referitoare la "schemele sociale", la "scenarii", la "prototipuri" (Solso, 1979; Nelson, 1981, 1986; Schank și Abelson, 1977; Abelson, 1981; Siegler, 1983; Mandler, 1983; Arcuri, De Negri Trentin, Job și Salmaso, 1988).

Conceptul de "scenariu", derivat din cel de "schemă socială", este definit ca reprezentare conceptuală a sevențelor stereotipe ale evenimentelor, aplicabile la situații frecvente și convenționale, nivelul său de generalizare fiind relativ limitat. În această teorie nu se face

distincția între cunoștințele sociale și nonsociale, obiectivul fiind să se furnizeze un cadru explicativ unificator al proceselor de înțelegere, de memorizare și de raționament. Înțelegerea și interpretarea unui eveniment (social sau nonsocial) sunt considerate un rezultat al activării unei structuri organizate sub forma unei "scheme" sau a unui "scenariu", adică o structură ce presupune conexiuni temporale și cauzale între evenimente, incorporând și elemente în raport cu intențiile, scopurile, regulile etc. Din punctul de vedere al dezvoltării, se pot lua în considerare două tipuri de probleme: modalitățile de dezvoltare a *scenariilor*; rolul proceselor cognitive și al acumulării graduale de experiență socială în înțelegerea și reprezentarea episoadeelor de rutină cu ajutorul *scenariilor*.

b) cercetările derivând din *teoria atribuirii*, dintr-o perspectivă a dezvoltării (Kassin, 1981; Fincham, 1983; Lalljee, Watson și White, 1983). În această privință să precizăm că, deși în multe studii recente procesul de atribuire nu se referă numai la operații mai ales inductive, ci ia în considerare influența factorilor preexistând în subiectul cunoșător (anticipații, ipoteze, teorii intuitive...), analiza modului în care subiectul "ingenuu" explică – și explică – evenimentele sociale și nonsociale cu ajutorul unui sistem de categorii este abordată încă o dată prin referire la mecanisme intraindividuale, ca și cum explicația evenimentelor vieții cotidiene s-ar opera într-un vid social (Tajfel, 197; Semin, 1980; De Grada și Mannetti, 1988).

4) curentul de cercetare asupra *sociogenezei inteligenței* (Doise și Mugny, 1981; Mugny și Carugati, 1985; Mugny, De Paolis, Carugati, 1988) și asupra rolului interacțiunilor sociale în dezvoltarea cognitivă (Perret-Clermont, 1980), în care lumea socială, mai mult decât un obiect de cunoaștere, este concepută ca un element fundamental ce participă la construcția proceselor cognitive.

Apariția în Europa a unei autentice *psihologii sociale a dezvoltării*, ce se exprimă în binecunoscutele poziții ale lui Doise, Mugny, Palmonari, Carugati, Emler, Duveen (între alii), a pus următoarea problemă: în anumite cazuri, aceste împrumuturi transdisciplinare nu sunt limitate la obiectul de studiu, mergând până la o adevărată integrare a modelelor explicative.

Obiective

Reflecțiile prezentate aici se fondează, pe de o parte, pe o serie de cercetări empirice pe care le-am condus în ultimii 10 ani (de Rosa, 1984, 1987a, 1987b, 1988a, 1988b) și, pe de altă parte, pe dezbaterea critică dezvoltată de puțină vreme în jurul paradigmăi reprezentărilor sociale (Farr, 1977, 1984, 1987; Baubion-Broy, Lapeyr, Malrie, 1977; Ramognino, 1984; Harré, 1984; Le Boudec, 1979, 1985; Litton & Potter, 1985, 1987; Semin, 1985, 1989; Hewstone, 1985; Doise, 1985a, 1988, 1989; Doise & Palmonari, 1986; Bettocchi Villone, 1986; Potter & Wetherall, 1987; Mc Kinlay & Potter, 1987; Parker, 1987; Jahoda, 1988; Moscovici, 1985, 1988, 1989; Jodelet, 1984b, 1989a; Breckwell & Canter, eds., 1989; Beauvois, 1988, 1990; Trognon & Larrue, 1988; Palmonari, 1980, 1989; De Rosa, 1990a, 1990b, 1990c, 1990d, 1990e; Aebischer, Lipiansky, Deconchy).

Ne propunem să marcăm câteva jaloane teoretice cu *dublu obiectiv*:

a) de a efectua o *raportare critică a domeniului de cercetare referitor la cunoașterea socială* (din perspectiva curentelor 1, 2 și 3 deja menționate) la acela al reprezentărilor sociale;

b) să subliniem importanța unei abordări dezvoltătionale în studierea reprezentărilor sociale.

1. Pentru o raportare critică a domeniului de cercetare referitor la cunoașterea socială la acela al reprezentărilor sociale: orizonturi tematice și principii epistemice

În tabelul următor, am căutat să reunim studiile ce se referă la domenii sau obiecte sociale asemănătoare, realizate fie din perspectiva cunoașterii sociale a dezvoltării, fie în cadrul teoriei RS.

Este clar că acest tabel, cu necesitate selectiv, nu pretinde că ar oferi o vizină de ansamblu exhaustivă, nici o panoramă a cercetărilor efectuate din cele două perspective în chestiune, ci vrea să sublinieze anumite afinități tematice observabile între diferențele linii de cercetare.

Contribuțiile incluse la secțiunea "Reprezentări sociale" cuprind studii realizate asupra unor populații de adulți, cât și de copii. Acestea din urmă sunt semnalate printr-un asterisc.

Domenii și obiecte sociale studiate	
psihologia dezvoltării <i>Social Cognition</i>	psihologie socială <i>Social Representations</i>
Raporturi interindividuale și relații intergrupuri judecătă morală, reguli și convenții, «role taking»	
Kohlberg, 1963, 1971, 1976, 1983; Hoffman, 1976; Damon, 1977; Furth, 1980; Flavell, 1968; Higgins, 1981; Panier-Bagat, 1982; Barbieri, Legrenzi & Starc, 1986	Emler, 1987*
percepție și comprehensiune interpersonală	
Livesley & Bromley, 1973; Peevers & Secord, 1973; Flavell, 1974; Brooks-Gunn & Lewis, 1975; Selman, 1976, 1980; Barenboim, 1981; Rogers, 1984; French, 1984; Dunn, 1988; Miller & Aloise, 1989; Gavin & Furman, 1989	Farr & Moscovici, 1984a
relații interpersonale (concepte de prietenie, de autoritate, de supunere, de cooperare, de conflict, de putere...)	
Bigelow, 1977; Damon, 1977; Mannarino, 1980; Youniss, 1980; Selman, 1981; Hartup, 1984; Bombi, Celegato & Cristante, 1985; Fabbri Montessano & Panier Bagat, 1988a, b	Abric, Faucheu, Moscovici & Plon, 1967; Flament, 1967, 1971; Codol, 1969; Abric, 1970, 1987; Codol & Flament, 1971; Di Giacomo, 1985; Catellani & Quadrio, 1988; Catellani, Quadrio & Saitta, 1989*
inteligenta și definițiile ei sociale	
Wellman & Estes, 1986; Astington, Harris & Olson, 1988; Estes, Wellman, Woolley (in curs de apariție)	Mugny & Carugati, 1985*; Poeschl, Doise, Mugny, 1985*; Carugati, 1989; Schurmans, Dasen, Vouilloz, 1989

sănătate, boala, moarte	
Campbell, 1975; Bibace & Walsh, 1981, 1976; Brewster, 1982; Eiser, Paterson & Eiser, 1983; Spece & Brent, 1985; Bush, 1986, 1989; Burbach & Peterson, 1986; Del Barrio, 1988	Herzlich, 1969, 1984; D'Houtaud, 1978; Leventhal, Meyer & Nerenz, 1980; Herzlich & Pierret, 1984; Markova & Wilkie, 1987; Laplantine, 1989
boala mentală, devianță, handicap	
Marsden, Kalter et al., 1977; Hoffman, Marsden, Kalter, 1977; Mauer, 1979; Döllinger, Thelen & Walsh, 1980; Coie & Pennington, 1976; Gottlieb & Gottlieb, 1977; Voeltz, 1980; Tallandini, 1982; Dobert & Nunner-Winkler, 1985; Weiss, 1986; Younger, Schwartzman & Ledingham, 1986	Jodelet, 1983, 1987, 1989b; de Rosa, 1985*, 1987a*, 1987b, 1988a, 1988b; de Rosa & Iaculo, 1988*; de Rosa & Schurmans, 1989*; Ayestaran, 1985; & Paez, 1986; Ayestaran, de Rosa, Paez, 1987; Paicheler & Edrei, 1980; Buendia, 1985; Deconchy, 1985; Paez, 1987; Morvan, 1988; De Roten, 1989; Duruz, 1989; Becchi, E., Bondioli, A., Mazzoleni, M., 1989; D'Alessio, 1989*
sexualitate, roluri socio-sexuale și gen	
Bernstein & Cowan, 1975; Goldman & Goldman, 1982; Hutt, 1984; Jagstaid-Janet, 1984; Amman-Gainotti & Sellardi, 1989	Doise & Weinberger, 1972; Gianni et al., 1983; Aebischer, 1985; Lorenzi-Cioldi, 1988; Deschamps & Doise, 1975*; Duveen & Lloyd, 1986*; Lloyd, 1986*; Lloyd & Smith, 1985*; Lloyd, Duveen, Smith, 1988*
corp	
Munari et al., 1976; Crider, 1981; Amman-Gainotti, 1987, 1988	Jodelet, 1984a
Organizare socială și instituții economice	

Jahoda, 1979, 1981; Webley, 1983; Berti & Bombi, 1981; Ajello, 1984, 1989	Vergès, 1984, 1987; De Polo & Sarchielli, 1983, 1987; Bellelli, Morelli, Petrillo, Serino, 1983*; Silem, 1981*; Ripon, 1983; Abric, 1984; Emmer & Dickinson, 1985*; Duveen & Shields, 1985*; Mannetti & Tannucci, 1988*; Grize, Vergès, Silem, 1988; Bugard, Cheyne & Jahoda, 1989*
politici (concepțele de guvern, lege, sistem politic, sistem penal, patrie, străin etc.)	
Piaget & Weil, 1951; Danziger, 1958; Jahoda, 1964; Adelson & O'Neil, 1966; Adelson, Green & O'Neil, 1969; Greenstein, 1969, 1974, 1975; Tapp & Kohlberg, 1971; Connell, 1970, 1971; Furth, 1978; Ajello, 1984; Amann-Gainotti, 1984	Percheron, 1974*; Percheron, Bonnal & Boy; Dehan, Grunberg, Subileau, 1978*; Robert P., Faugeron C., 1978; Vala, 1981; Louis-Guérin & Brillon, 1984; Pierre-Puységur & Corroyer, 1986*, 1987*; Almodovar, 1988*; Pogliani & Quadrio, 1988; Qudrio & Venini, 1988; Nigro & Galli, 1988*; Quadrio, Catellani & Sala, 1988; Quadrio & Magrin, 1988
instituții și roluri instituționale, locuri și servicii sociale (familia și transformările ei, copilăria drept categorie socială, locuri sociale, școală, restaurant, spital, transporturi etc.)	
Bredzinsky, Singer & Braff, 1985; Furth, 1976, 1980; Scabini, 1984; Goodnow et al., 1985, 1988; Arcuri, De Negri Trentin & Salmaso, 1988; D'Alessio, 1988; D'Alessio & Venini, 1988	Gilly, 1980, 1986; Mollo, 1974, 1986; Emiliani, Zani, Carugati, 1982; Emmer, Ohana & Moscovici, 1987*; Chombart de Lauwe, 1984, 1986; Audiger et al., 1986; Palmonari & Zani, 1989; D'Alessio, 1990
orașul; mediul urban sau rural	
Sfondrini, 1982; Gaetti & Venini, 1982; Axia, 1986	Ledrut, 1973; Milgram & Jodelet, 1976; Bonnes, 1980; Jodelet, 1982; Milgram, 1984; Chombart de Lauwe, 1987*; de Rosa, Ardone, Bonnes, 1988; de Rosa, 1988c

Tehnologie (circuite electrice, informatică, radioactivitate etc.)	
Turkic, 1984; Singery-Mason & Varisco, 1987	Tiberghien, Delacotte, 1976*; Bensaid, 1984a, 1984b; De Grada, Ercolani, Areni, Sensales, 1987*; Elajabarrieta, 1987; Galli, Nigro, 1987; Nigro, Galli, Poderico, 1988*; Desautels J., Avadon M., Laroche M., 1988; Schiele & Boucher, 1989; Vergès, 1990

Așa cum arată tabelul, nu există nici o îndoială că la nivelul obiectelor sociale studiate apar numeroase paraleisme între studiile efectuate din perspectiva cunoașterii sociale a dezvoltării și abordarea în termeni de reprezentare socială.

O analiză comparativă pe plan metodologic și pe acela al rezultatelor ar fi interesantă și pare inevitabilă într-un viitor studiu, dar nu ne vom lansa în această direcție în cadrul prezentului studiu, obiectivul nostru fiind — am mai spus-o — pentru moment numai strict teoretic, în măsura în care ne-ar plăcea să punem în relief și să discutăm mai ales anumite poziții de bază ce caracterizează și diferențiaz cunoașterea lumii sociale în abordările cunoașterii sociale și ale RS.

Prima observație posibilă este următoarea: pe lângă *paraleismul între obiectele de studiu*, în abordarea în termeni de RS, ca și în *schemele sociale, prototipuri și scenarii*, elementele informative ce organizează conținuturile — ca urmare a unor procese activ-selective din partea subiectului — sunt considerate ca fiind organizate ierarhic în jurul unui *nod central*, deși cu o accentuare diferită a semnificațiilor sociale, pe de o parte, și a aspectelor cognitive formale pe de altă parte.

De altfel, în paradigma RS, conținutul reprezentării joacă un rol vital în dinamica reprezentatională. *Reprezentarea socială este în totdeauna reprezentare a ceva (obiectul) și a cuiva (subiectul), fiind influențată de caracteristicile lor respective*:

"Nu natură obiectului diferențiază socialul de nonsocial, ci raportul cu acest obiect. Există pisici sacre și case sacre, și există ființe umane ce sunt mai puțin decât obiecte pentru mediul lor, de exemplu. Eștiompând distincția între elementele sociale și cele interpersonale se proiectează o îndoială asupra unei mari părți din munca realizată sub egida cogniției sociale" (Moscovici, 1986, p. 36).

Pe lângă aceasta, cercetările asupra reprezentărilor sociale tind să valorizeze *variațiile semnificative social*, prin intermediul cărora aceste obiecte ale cunoașterii sociale se structurează și dau formă unor reprezentări mai mult sau mai puțin împărtășite de indivizi sau de grupuri. Deși interesată de aceleasi obiective sociale, abordarea din perspectiva cogniției sociale tinde să explice diferențele mai degrabă în termeni de nivele cognitive intraindividuale și subliniază aspectul *structurării formale și categoriale a cognițiilor universale și invariante*.

Referindu-se în mod aparte la cercetările asupra judecății morale, Emler (1987, p. 378) – criticând afirmația lui Lickona (1976, p. 9): "Conținuturile ne informează asupra a ceea ce gândește o persoană, care depinde în mod natural de experiențele culturalicește valabile, în timp ce structura ne arată cum își gândește o persoană conținutul credințelor sale, raționament care, așa cum arată teoria, este universal" – a scris recent foarte pertinent:

"Constructivștii folosesc distincția conținut - formă ca pe un mod de a rezolva problema influențelor culturale asupra gândirii; cultura poate acționa asupra conținuturilor, dar nu asupra formei cunoștințelor sociale".

Anumiți autori s-au consacrat înaintea noastră comparării critice a paradigmelor teoretice care ne interesează: încadrări teoretice generale (Forgas, 1981; Moscovici, 1986; Palmonari, 1987; Ugazio, 1988; Jodelet, 1989), analize mai detaliate prin care rezumă concepte separate precum "schemele", "scenariile", "prototipurile", "câmpurile reprezentătionale" (Augoustinos și Innes, 1987; Semin, 1989 etc.),

asupra modelelor teoretice, ca teoria atribuirii (Hewstone, 1989) sau asupra câmpurilor tematice precum judecata morală (Emler, 1987). Ei sunt de acord asupra faptului că este posibil să se deosebească o abordare constructivistă comună modelelor de cunoaștere socială elaborate de "cogniția socială" americană și europeană, în măsura în care aceste modele subliniază caracterul de structurare activă din partea subiectului.

Diferențele apar, din contră, în acceptiunea conceptului de "social", care pentru unii consistă într-un pur criteriu de *copartaj interindividual al cunoștințelor* și pentru alții într-un *element generator al cunoașterii* însăși.

Moscovici (1987, p. 82) tocmai a încercat să pună în lumină *natura conceptului de social*, opunându-l termenului reprezentare și aceluia mai vag de *cogniție*:

"Recunoscând că reprezentările sunt în același timp generate și dobândite, li se înlătură acea parte prestabilită, statică, pe care o aveau în vizuirea clasică. Nu substraturile, ci interacțiunile contează. De unde remarcă perfect adevărată că: «cea ce permite să se califice drept sociale reprezentările sunt nu atât suporturile lor individuale sau grupale, cât faptul că ele sunt elaborate în cursul proceselor de schimb și de interacțiune»" (Codol, 1982, p.2).

Deci, nu criterii ale obiectului comun de cunoaștere sau de copartaj legitimează natura socială a reprezentărilor, ci mai degrabă acela al logicii schimburilor sociale care le generează.

În această privință, Ugazio (1988) sesizează tocmai în integrarea între constructivism și interacționism elementul epistemologic caracteristic curentului european al reprezentărilor sociale, în raport cu cogniția socială de tradiție americană, care "adoptând un constructivism de tip riguros individual ce consideră structurile cognitive ca invariante, sfărșește prin a face să apară psihologia

socială ca o simplă extindere a psihologiei generale cognitiviste la studierea stimulilor sociali" (Ugazio, 1988, p.44).

Reflecții similare au fost avansate de Semin (1989) în legătură cu compararea critică a conceptelor de "prototip" și de "reprezentare socială", care sunt totuși recunoscute ca similare în funcția lor de categorizare a realului:

"Pe când abordarea în termeni de reprezentare socială pune accentul pe aspectul indispensabil al elementului social și abordează orice tratament al procesului de categorizare ca fiind ireductibil la dimensiunea individuală și subiectivă, abordarea prototipică este centrală tocmai pe elementul opus. Astfel, deși declară că lucrează asupra categoriilor sociale, obiectivul ei este să examineze mai întâi organizarea și reprezentarea categoriei în «spiritul unui individ»... ...diferența esențială între ele vine din faptul că problematica atinge mecanismele interne în cazul unei abordări prototipice, pe când accentul este pus, în cazul reprezentării sociale, asupra factorilor ce influențează modul în care ordonăm mediul în care trăim" (Semin, 1989, 245-247).

Într-o reflecție asupra integrărilor posibile ale teoriei atribuirii în paradigma reprezentărilor sociale, Hewstone, la rândul său, recunoaște că abordarea făcută pe RS este diferită de cea făcută pe scheme; deoarece ea pune accentul pe bazele sociale de la care, plecând, sunt forjate atribuirile (Hewstone, 1989, p. 261).

RS ar contribui deci la lămurirea genezei proceselor de atribuire și a naturii larg împărtășite a proceselor cauzale explicative. Q. asemenea perspectivă vede în RS nu numai produsul determinanților culturali, ci și originea proceselor cognitive și a consensualității lor intersubiective, orizontul socio-normativ în interiorul căruia sunt codificate semnificațiile mecanismelor explicative la care recurge individul pentru a interpreta realitatea.

În concluzie, tezele distinctive ce caracterizează cele două abordări ale construcției cunoașterii sociale la copil pot fi sintetizate grosso modo astfel:

Cunoaștere socială	Reprezentări sociale
perspectivă constructivistă	integrarea constructivismului cu interacționismul
perspectivă individualistă (cunoașterile sociale explicate pe baza proceselor individuale)	conceptie interacționistă legată de logica schimburilor interpersonale și sociale
metafora subiectului ca "savant ingenu" și "economizator" al resurselor cognitive	metafora subiectului ca "actor" al vieții cotidiene
conceptia ingenuă și nonistorică a societății ca agregat de indivizi legați între ei prin relații interpersonale	conceptul "socialului organizat" (societatea nu ca agregat de atomi sociali, ci articulată și stratificată în grupuri și subgrupuri)
lumea socială tratată la fel ca lumea naturală, ca obiect al formalizărilor cognitive și categoriale (prevalează forme invariante asupra conjuncturilor)	lumea socială concepută în complexitatea conjuncturilor și a relativelor implicări normative, ideologice, valorizatoare (integrare și reciprocitate a formei și a conjuncturilor)
concepte sociale ca achiziții după o secvență universală de stadii nedeterminate social. Influența socială este recunoscută (de exemplu, studiile transculturale ale lui Piaget) numai ca un element ce facilitează operații logice difuse în strategiile de problem-solving existente în contextul cultural de referință	concepte sociale ca set de informații transmise social, re-elaborate în interacțiunile dintre indivizi și grupuri și reconstruite de către actorii sociali pe baza experiențelor sociale. Valorizare a ordinii simbolice a culturii

focalizare pe "cum"-ul și pe "de ce"-ul cunoștințelor	focalizare pe "care" reprezentări și "alc cui"
cogniții ca structuri formale și logice	Reprezentările ca ansamblu de componente raționale și nerationale, logice și emotive, normative și valorizante cu valoare de ghid pentru acțiune

2. Pentru o abordare dezvoltațională în studiul reprezentărilor sociale

Dacă se iau în considerare funcțiile atribuite reprezentărilor sociale în *procesul de familiarizare cu realitatea materială și socială și în comunicarea intergrupală* se înțelege interesul acordat studiilor cu caracter dezvoltațional.

Oricine are experiența interacțiunii cu copiii știe cum îl hărțuiesc aceștia pe adult cu cereri de explicare a realului (social, psihic, material) la orice cuvânt puțin cunoscut, la orice element figurativ nou, la orice percepție sau imagine ambiguă a situațiilor mai puțin familiare, în tentativa lor de a descoperi un sens și de a stabili o relație semnificativă între universul deja cunoscut și acela, mult mai vast, al necunoscutului.

Rolul pe care îl joacă, în acest proces de familiarizare cu ceva străin, construcția unor semnificații sociale mediate de *limbaj* (Rommetveit, R. 1984) este o realitate ce trebuie încă aprofundată, într-o perspectivă care să țină seama în același timp și de orientările psihologilor sociali interesați de geneza RS și de RS ca generatoare de mecanisme cognitive împărtășite social.

Reluând pe cont propriu propunerea lui Doise (1988, p. 16): "*O instanță deosebit de interesantă în studierea naturii «imaginilor lumii sociale» ar trebui să fie studiul generării lor la copii...*", amintită de Moscovici de mai multe ori (1984, 1986), credem că putem degaja în

ceea ce urmează semnificația unei abordări dezvoltaționale în studiul RS:

a) importanța efectuării unor cercetări asupra unor populații (cum ar fi clasele școlare sau subsistemul frățesc într-o familie etc.) care, prin natura lor de *"grupuri naturale sau nedotate cu o istorie*, oferă o ocazie privilegiată de a studia gradul de copartaj al sistemelor reprezentaționale;

b) importanța studierii *proceselor de construcție a consensului social*, a parcursurilor comunicative și interactive prin intermediul cărora o RS dată este transmisă și reelaborată în diverse contexte de socializare infantilă și secundară, din următoarele motive:

- pe de o parte, importanța medierilor simbolice ce intervin în schimburile asimetrice între lumea cognitivă și reprezentățională a adulților și aceea a copiilor și între universurile copiilor de vârstă diferite;

- pe de altă parte, negocierea unor modele polisemnice de definire consensuală sau alternativă a realității, în timpul interacțiunilor adulți-copii sau copii-copii, aparținând unor categorii sociale diverse (prin vârstă, sex, nivel socio-economic și cultural).

În acest sens, o abordare dezvoltațională a RS reprezintă o ocazie semnificativă de a aprofunda mișcarea între dezvoltarea RS și teoria influenței sociale, într-o viziune bidirectională a schimburilor sociale, dacă se consideră că: *"copiii formează o categorie socio-genetică dominată, dar legată afectiv la nivel interindividual de membrii categoriei dominante corespondente, adulților"* (Chombart de Lauwe, 1986, p. 101);

c) importanța studierii la vîrstă destul de precoce a *proceselor de ancorare și de obiectivare*, grație cărora copiii încep să construiască o ordine simbolică a realității, organizând informații noi în mozaicul sistemelor lor de reprezentări elementare, care capătă puțin câte puțin valențe valorizante și evaluative tot mai semnificative pe plan sociat.

Contragă cercetărilor inspirate de cogniția socială, cercetările realizate în termeni de reprezentare socială interesează prin accentul pe care îl pun mai puțin asupra aspectelor cognitive cât asupra

aspectelor simbolice și asupra integrării aspectelor conștiente și inconștiente, raționale și iraționale.

Moscovici scrie în legătură cu aceasta:

"...conceptul de cunoaștere socială implică un proces conștient și logic. Aceasta nu se întâmplă în cazul reprezentărilor sociale. Ele se bazează pe convenii și simboluri și presupun aspecte conștiente și inconștiente, raționale și iraționale. Rezultă de aici că termenul «cognitiv» nu este exact atunci când este aplicat fenomenelor sociale. Ar fi mai potrivit să se folosească cuvântul «simbolic», ceea ce nu e același lucru. Este deci greșit să se spună că reprezentările sociale sunt reprezentări cognitive. Psihosociologii tend să confundă cognitivul cu simbolicul. Dacă, așa cum se pretinde, revoluția lor cognitivă este un fapt consumat, mai avem de așteptat în ce privește revoluția simbolică, un adevăr care se aplică la fel de bine psihologilor în general. În absența unei asemenea revoluții, reprezentările sociale nu au decât puține contribuții de adus" (Moscovici, 1986, p. 73).

d) importanța studierii, prin cercetări longitudinale, a consistenței în timp (stabilitate versus variabilitate) a reprezentărilor relative la obiectele sociale determinate și tipul de elaborare suportat de aceste reprezentări.

Dacă vrem să ținem seama de natura "comparativă prin definiție" a RS (Moscovici, 1986, p. 76), acest punct capătă o importanță deosebită într-o perspectivă transculturală.

e) importanța studierii proceselor de construcție socială în raport cu variabile, ca proximitatea/distanța experiențială (individuală și socială) a obiectelor de cunoaștere;

f) importanța examinării de la origini a genezei legăturilor între sistemele de reprezentare și strategiile de comportament (Thommen, Amman, von Cranach, 1982, 1988) privind dimensiunile importante din punct de vedere social, ca procesele de stereotipizare intergrupale, sau de discriminare categorială etc.;

g) în fine, importanța luării în considerare a metodologiilor deschise, ce integrează contribuțiile studiilor centrate pe interviuri semistructurate și pe materiale nestructurate, studii bazate pe analiza

conversațiilor și altele fondate pe observarea și analiza interrelațiilor între conducele verbale și nonverbale, strategiile de gândire și planurile de acțiune.

Concluzii

Observațiile avansate în această lucrare, care avea dublul obiectiv de a propune o confruntare critică între cercetările duse din perspectiva cunoașterii sociale și cele realizate din perspectiva reprezentărilor sociale și să sublinieze importanța unei abordări dezvoltăționale în studiul acestora din urmă, aceste observații nu se pretendă nici exhaustive, nici originale.

Într-adevăr, ele au fost precedate de diverse studii.

Moscovici a abordat tema confruntării critice a orientărilor cognitiviste ale psihologiei sociale cu RS în fața studenților de la Universitatea de vară din Aix-en-Provence (1981). Reflecțiile sale publicate în engleză (1982), apoi în franceză (1986) propun o paradigmă a reprezentărilor sociale ca a treia fază a revoluției (sau reformei) cognitive a psihologiei sociale, succedând erei atitudinilor și celei a cunoașterii sociale.

Totuși, deși anumite puncte esențiale ale confruntării între modelele inspirate de cunoașterea socială și de RS au fost lămurite în diferite contribuții (Forgas, 1981; Moscovici, 1982, 1986, 1988, 1989; Palmonari, 1987, 1989; Emler, 1987; Ugazio, 1988; Jodelet, 1989; Semin, 1989; Hewstone, 1989), se mai pot și astăzi releva anumite ambiguități de demarcare între domeniul teoriei și acela al cercetării.

De exemplu, în readings-urile sau revistele bibliografice special consacrate RS se găsesc adesea lucrări inspirate direct de diferite modele ale psihologiei cognitiviste (prototipuri, scheme etc.), fără să se stabilească deloc pe plan teoretic legăturile explicative cu paradigma RS, ceea ce duce la confuzie.

În lucrarea noastră, am căutat să delimităm orizonturile tematice și principiile epistemice care constituie un teren de întâlnire și de

diferențiere al cogniției sociale, în diversele ei expresii, de domeniul RS.

De altfel, în ce privește obiectivul degajării semnificațiilor unei abordări dezvoltajaionale în studiul RS, trebuie să recunoaștem că de câțiva ani începând cu apărut o serie de cercetări empirice realizate din această perspectivă, ca și readings-urile orientate special în această direcție (Lloyd și Duvéen, 1990); totuși, aceste tentative sunt încă puțin numeroase.

Sunt cu totul neglijate studiile în termeni de RS care ar reuni o perspectivă dezvoltajaională și o perspectivă interculturală (așa cum propunea deja De Rosa, 1984), cu intenția de a studia variațiile – în timp și cultură – ale RS relative la obiecte specifice (Ayestaran, De Rosa, Paez, 1987; Emler, Ohana, Moscovici, 1987; De Rosa, Schurmans, 1989).

Sperăm că pe viitor un număr tot mai mare de studii orientate în sensul integrării aporturilor derivate din psihologia socială, psihologia dezvoltării și din cercetarea antropologică vor contribui la dezvoltarea caracterului tridimensional al conceptului de reprezentare socială, pe care Jodelet (1989) l-a definit prin vitalitate, transversalitate și complexitate.

Vom încheia cu observația lui Doise (1988, p. 103):

"Numai studiul explicit al articulației între sistem și metasistem, între cognitiv și social va face din studiile privind dezvoltarea cognițiilor sociale adevărate studii asupra reprezentărilor sociale, conferindu-le astfel un statut teoretic mai elaborat".

BIBLIOGRAFIE

- ABELSON, R.P. «Psychological status of script concept», *American Psychologist*, vol. 36, 7, 1981, 715-729
- ABRIC, J.C. «Image de la tâche, image du partenaire et coopération en situation de jeu», *Cahiers de Psychologie*, 13, 1970, 71-82
- ABRIC, J.C., FAUCHEUX, C., MOSCOVICI, S. & PLON, H., «Rôle de l'image du partenaire sur la coopération en situation de jeu», *Psychologie française*, 12, 1967, 267-275
- ABRIC, J.C., «L'artisan et l'artisanat: analyse du contenu et de la structure d'une représentation sociale», *Bulletin de psychologie*, 37, 1984, 861-875
- ABRIC, J.C., «A theoretical and experimental approach to the study of social representations in a situation of interaction», in: R.M. Farr & S. Moscovici (ed.) *Social representations*, Cambridge, Cambridge University Press, 1984, 169-183
- ABRIC, J.C. *Coopération, compétition et représentations sociales*, Fribourg, Del Val, 1987
- ABRIC, J.C., MORIN, M., «Social representations and environment: studies on urban and interurban travel», in: D. Jodelet, P. Stinger (eds.) *Towards a social psychology of the environment*, Cambridge, Cambridge University Press, 1987
- ACKERMANN, W., DULONG, R., JEUDY, H.P., *Imaginaires et insécurité*, Paris, Klincksieck, 1983
- ADAMOPOULOS, J., «Analysis of interpersonal structures in literary works of three historical periods», *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 13, 1982, 157-168
- ADAMOPOULOS, J. & BONTEMPO, R.N., «Diachronic universals and interpersonals structures. evidence form literary sources», *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 17, 1986, 169-189
- ADELSON, J.; O'NEIL, R. «Growth of political ideas in adolescence: the sense of community», *Journal of Personality and Social Psychology*, 4, 1966, 295-306
- ADELSON, J., GREEN, B., O'NEIL, R. «Growth of the idea of law in adolescence», *Developmental Psychology*, 1, 1969, 327-332
- AEBISCHER, V. *Les femmes et le langage. Les représentations sociales d'une différence*, Paris, PUF, 1985

- AEBISCHER, V., DECONCHY, J.P., LIPIANSKY, R. (eds.) *Idéologies et représentations sociales*, Fribourg, Del Val, 1990
- AJELLO, A.M., «Conoscenze sociali e intervento educativo», in C. Pontecorvo (ed.), *Regole e socializzazione*, Torino, Loescher, 1984, 233-300
- ASCH, S., «Social psychology», Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall, Inc., 1952
- AJELLO, A.M., «Children's informational reasoning in economics: when information is not enough», comunicare prezentată la a treia Conferință pentru cercetare în învățământ și instrucție, Madrid, 4-7 septembrie 1989
- ALBERTINI, J.-M., DUSSAULT, G., «Représentations et initiation scientifique et technique», in C. Belisle et B. Schiele (eds.), *Les savoirs dans les pratiques quotidiennes*, Lyon, CNRS, 1984
- ALMODOVAR, M.J., «L'enfant enjeu de savoirs. A propos de la description psychologique des effets du divorce», *Dialogues*, 86, 1984, 59-67
- ALMODOVAR, M.J., «Le psy, le juge et l'enfant. La mobilisation des savoirs psychologiques dans l'intervention judiciaire», *Cahiers du CRIV*, 1, 1988, 62-72
- AMANN-GAINOTTI, M., «Quelques données sur l'évolution du monde social chez des enfants de différents milieux socio-culturels», *Archives de Psychologie*, 52, 1984, 17-29
- AMANN-GAINOTTI, M., «Pubertà e rappresentazioni dell'evento menstruale», *Psichiatria dell'infanzia e dell'adolescenza*, 54, 3, 1987, 261-270
- AMANN-GAINOTTI, M., «La rappresentazione dell'interno del corpo. Uno studio evolutivo», *Archivio di Psicologia, Neurologia e Psichiatria*, 4, 1988, 480-496
- AMANN-GAINOTTI, M., SELLARDI, T., «Immagini della gravidanza in soggetti maschi e femmine in età scolare», *Rivista di Scienze Sessuologiche*, 2, 2, 1989, 95-104
- AMERIO, P., «Alcuni aspetti di articolazione tra lo psichico e il sociale: motivazione, decisione, azione», in P. Amerio, G.P. Quaglino (eds.) *Mente e società nelle ricerca psicologica*, Torino, Book Store, 1980

- AMERIO, P. *Teorie in psicologie sociale*, Bologna, Il Mulino, 1982
- AMERIO, P. «Groupes, représentation et identité sociale», in J.L. Beauvois, R. Joule, J.-M. Monteil (eds.), *Perspectives cognitives et conduites sociales*, Cousset, Del Val, 1987
- AMERIO, P. «Systèmes d'idée et conditions sociales d'existence» in V. Aebischer, J.P. Deconchy, R. Lipiansky (eds.), *Idéologies et représentations sociales*, Fribourg, Del Val, 1989
- ARON, R., *L'opinion des intellectuels*, Paris, Calmann-Lévy, 1955
- ASTOLFI, J.-P., GIORDAN, A., *Quelle éducation scientifique pour quelle société*, PUF, Paris, 1973
- AUGE, M., *La construction du monde*, Paris, Maspero, 1974
- AYESTARAN, S. (ed.), *Psicología de la enfermedad mental: ideología y representación social de la enfermedad mental*, III, Cursos de verano de San Sebastian, Bilbao, Imprenta Boan, 1985
- AYESTARAN, S. & PAEZ, D., «Representaciones sociales de la enfermedad mental», *Revista de la Asociación Espanola de Nouropsiquiatria*, 6, 1986, 95-128
- AYESTARAN, S., DE ROSA, A.S., PAEZ, D., «Representacion social, processos cognitivos y desarollo de la cognicion social», in D. Paez (ed.), *Pensamento, individuo e sociedad. Cognicion e representacion social*, Madrid, Editorial Fundamentos, 1987, 16-66
- ARCURI, L., *Conoscenza sociale e processi psicologici*, Bologna, Il Mulino, 1985
- ARCURI, L., DE NEGRI TRENTIN, R., JOB, R. & SALMASO, P. «Linee di tendenza nell'organizzazione delle conoscenze sociale. Uno studio evolutivo», in W. Doise & A. Palmonari, *Interazione sociale e sviluppo delle persona*, Bologna, Il Mulino, 1988, 141-154
- ASTINGTON, J.W., HARRIS, P.L., OLSON, D.R. (eds.) *Developing Theories of Mind*, New York, Cambridge University Press, 1988
- AUDIGIER et al., *Représentation des élèves et enseignement*, Paris, INRP, coll. «Rapports de recherche», 1986, 12
- AUGUSTINOS, M., INNES, J.M., «Individual and shared representations of society: social schemata or social representations?», comunicare prezentată la a 16-a întâlnire anuală a Societății Australiene de Psihologie Socială, Canberra, ACT, 1987
- AXIA, G., *La mente ecologica. La conoscenza dell'ambiente nel bambino*, Firenze, Giunti Barbèra, 1986

- BACHER, F., *Les enquêtes en psychologie*, 2 vol., Lille, Presses Universitaires, 1982
- BANDURA, A., *Social learning theory*, Englewood Cliffs (N.J.), Prentice Hall, 1977
- BARBIERI, M.S., LEGERENZI, P. & STARC, R. «Transgredire: aspetti psicologici delle regole sociali nei bambini», *Giornale Italiano di Psicologia*, XIII 4, 1986, 569-585
- BARKER, W.D.L. & NEWSON, L.J., «The development of social cognition: definition and location», in S. & C. Mogbil (eds.) *Towards a Theory of Psychological Development*, Windsor, NFER, 1980, 233-67
- BARENBOIM, C., «The development of person perception in childhood and adolescence: from behavioral comparison to psychological constructs to psychological comparison», *Child Development*, 52, 1981, 129-144
- BARTHES, R. (1957), *Mythologies*, Paris, Editions du Seuil
- BARTLETT, F.C., *Remembering: a study in experimental and social psychology*, Cambridge University Press, 1961
- BASAGLIA, F., *L'istituzione negata*. Torino, Einaudi, 1967
- BAUBION-BROY, A., LAPEYR, M. & MALRIOE, P. «Remarques sur la notion de représentation sociale», *Psychologie et Education*, 3, 1977, 37-56
- BEAUVOIS, J.L., «Editorial: les représentations sociales», *Connexions*, 51, 1988, 5-8
- BEAUVOIS, J.P. «Processus cognitifs, socio-cognitifs, représentationnel et idéologies», in V. Aebischer, J.P. Deconchy, R. Lipiansky (eds.), *Idéologies et représentations sociales*, Fribourg, Del Val, 1990
- BECCHI, E., BONDOLI, A. & MAZZOLENI, M. «Parlare di handicap coi maestri: rappresentazioni e ruoli semanticci», Atti del Convegno «Le rappresentazioni sociali dell'infanzia: modelli teorici e teorie ingenue», Università degli Studi «La Sapienza», Roma, 16-17 Marzo 1989
- BELLELLI, G. (ed.) «La représentation sociale de la maladie mentale», Atti del Convegno internazionale: "Le rappresentazioni sociali della malattia mentale" (Napoli, S.Maria di Castellabate, 7-10 ottobre 1986), Napoli, Liguori, 1987 29-45

- BELLELLI, G., MORELLI, M., PETRILLO, G., SERINO, C. «La rappresentazione dei rapporti economici e lo sviluppo degli orientamenti di azioni: una ricerca a partire dal lavoro minorile», *Psicologia e Società*, 3-4, 1983, 17-27
- BELLELLI, G. *La représentation sociale de la maladie mentale*, Naples, Liguori, 1987
- BERGER, P. & LUCKMANN, T., «The social construction of reality: a treatise in the sociology of knowledge», London, Allen Lane, 1967
- BERNDT, T.J., «Relations between social cognition, non-social cognition and social behaviour: the case of friendship», in J.H. Flavell & L. Ross (eds.), *Social cognitive development*, Cambridge University Press, 1981, 176-99
- BERNSTEIN, A.C. & COWAN, P.A., «Children's concept of how people get babies», *Child Development*, 46, 1, 1985, 77-91
- BERTI, A.E. & BOMBI, A.S., *Il mondo economico nel bambino*, Firenze, La Nuova Italia, 1981
- BETTOCHI VILLONE, G. (ed.) «Problemi di metodologia di studio delle rappresentazioni sociali», *Psicologia e Società*, Numero speciale, 1986
- BIGELOW, B.J., «Children's friendship expectations: a cognitive-developmental study», *Child Development*, 48, 1977, 246-253
- BILBACE, R. & WALSH, M., «Children's conception of illness», in R. Bilbace & M. Walsh (eds.) *Children's conception of health, illness and body functions. New Directions for Child Development* 14, San Francisco, Jossey Bass, 1981, 34-42
- BOMBI, A.S., CELEGATO, R. & CRISTIANTE, F. «Children's representations of friends and enemies», *Proceedings in Eight Biennal Meeting of ISSBD*, Tours, July 6-10, 1985
- BONNES, M. «La rappresentazione dello spazio ambientale come possibile concetto-cerniera tra lo psichico ed il sociale», in P. Amerio, G.P. Quaglino (eds.), *Mente e società nella ricerca psicologica*, Torino, Bok Store, 1980
- BOWLBY, J. *Attachment and loss*, vol 1, *Attachment*, New-York, Basic Books, 1969
- BOWER, T., «The perceptual world of the child», London, Fontana, 1977

- BREACKWELL, G. & CANTÈR, D. (eds.) Empirical approaches to social representations, Oxford, Oxford University Press, 1989
- BREDZINSKY, D., SINGER, L.M. & BRAFF, A.M., «Children's understanding of adoption», *Child Development*, 55, 1984, 869-878
- BREWSTER, A.B., «Chronically ill children's concept of their illness», *Pediatrics*, 69, 3, 1982, 355-362
- BROOKS-GUNN, J. & LEWIS, M. «Person perception and verbal labelling: the development of social labels», comunicare prezentată la Congresul Asociației psihologice de Est, New York, 1975
- BRUNER, J. & SHERWOOD, V. «Thought, language and interaction in infancy» in P. Forgas (ed.) Social cognition, London, Academic Press, 1981, 27-52
- BRUNVAND, J.H., «The vanishing hitchhiker», American urban legend and their meanings, New York, Norton, 1981
- BUENDIA, J.M. «El tratamiento de la enfermedad mental. Su representación en la población murciana», *Psiquis*, 1985, 3-85
- BURBACH, D.J. & PETERSON, L. «Children's concepts of physical illness: a review of the cognitive-developmental literature», *Health Psychology*, 5, 3, 1986, 307-325
- BURGARD, P., CHEYNE, W.M. & JAHODA, G. «Children's representation of economic inequality: a replication», *British Journal of Developmental Psychology*, 7, 1989, 275-287
- BUSH, J.P., «Pain in children. A review of the literature from a developmental perspective», *Psychology and Health*, 1, 1987, 215-236
- BUTTERWORTH, G. & LIGHT, P. (eds.), Social cognition, Chicago, The University of Chicago Press, 1982
- CAMPBELL, L., «Illness is a point of view: the development of children's concept of illness», *Child Development*, 46, 1975, 92-100
- CAMPION-VINCENT, V., «Conplots et avertissements: les légendes urbaines», *Revue française de Sociologie*, 1, 1989
- CARUGATI, F. «Everyday ideas, theoretical models and social representations: the case of intelligence and its development», in G. Semin & K.H. Gergen, Everyday understanding. Social and Scientific implications, London, Sage
- CARUGATI, F., CASADIO, G., LENZI, M., PALMONARI, A., RICCI-BITI, P., *Gli orfani dell'assistenza*, Bologna, Il Mulino, 1973

- CATELLANI, P. & QUADRI, A., «La rappresentazione sociale del nemico pubblico e del nemico privato», *Giornale Italiano di Psicologia*, 4, 1988
- CATELLANI, P., QUADRI, A., SAITTA, E., «Livello iconico e livello verbale nella rappresentazione sociale del mnemico in età evolutiva», *Contributi del Dipartimento di Psicologia. I.S.U.* Università Cattolica di Milano, 1989, 71-85
- CHANDLER, M.J., «Social cognition: a selective review of current research», in Overton, Knowledge and development, New York, Pergamon Press, 1977
- CHOMBART DE LAUWE, M.J., Un monde autre: l'enfance. De ses représentations à son mythe, Paris, Payot, 1979
- CHOMBART DE LAUWE, M.J., Espaces d'enfants, Cousset, Del Val, 1987
- CHOMBART DE LAUWE, M.J., «Les liens entre les représentations véhiculées sur l'enfant et les représentations intériorisées par les enfants», in W. Doise et A. Palmonari, L'étude des représentations sociales, Delachaux et Niestlé, 1986
- CHOMBART DE LAUWE, M.J. & FEUERHAHN, N. «La représentation sociale dans le domaine de l'enfance», in D. Jodelet, Les représentations sociales, Paris, PUF, 1989
- CICOUREL, A.V., Cognitive sociology, Middles, PENGUIN EDUCATION, 1973
- CODOL, J.P., «Représentation de soi, d'autrui et de la tâche dans une situation sociale», *Psychologie française*, 14, 1969, 217-228
- CODOL, J.P. & FLAMENT, C., «Réprésentations de structures sociales simples dans lesquelles le sujet est impliqué», *Cahiers de Psychologie*, 14, 1971, 203-218
- CODOL, J.P. Représentations et comportements dans des groupes restreints, Thèse du III-ème cycle, Université de Provence, Aix-en-Provence
- COIE, J.D. & PENNINGTON, B.F., «Children's perceptions of deviance and disorder», *Child Development*, 47, 1976, 407-413
- CONNEL, R.W., «Class consciousness in childhood», *Australian and New Zealand Journal of Sociology*, 6, 1970, 87-99
- CONNEL, R.W. The child's construction of politics, Carlton, Melbourne University Press, 1971

- CORBIN, A., «Le péril véné rien au début du siècle: prophylaxie sanitaire et prophylaxie morale», *Recherches*, 27, 1977, 245-284
- CRIDER, C. «Children's conception of the body interior», *New Directions for Child Development*, 14, 1981, 49-66
- D'ALESSIO, M., «La rappresentazione dello neonato tra natura e cultura», in M. D'Alessio (ed.) *Psicologia neonatale*, Firenze, Nuova Italia Scientifica, 1988, 205-217
- D'ALESSIO, M., «La rappresentazione del matto in età evolutiva», *Marginalità e società*, 6, 1989, 86-130
- D'ALESSIO, M., «Childhood representation: an implicite theory of development», in B. Lloyd & G. Duveen, *Social representation and the development of knowledge*, Cambridge, Cambridge University Press, 1990
- D'ALESSIO, M. & VENINI, L., «Modelli e tipologie familiari nelle rappresentazioni infantili», *Psicologia e società*, 3-4, 1988, 35-52
- D'ALESSIO, M. & VENINI, L., «La rappresentazione delle emozioni infantili in un campione di bambini, adolescenti e giovani», *Contributi del Dipartimento di Psicologia*, Università Catolica di Milano, 1989, vol. 3, 99-114
- DAMON, W., *The social work of the child*, San Francisco, Jossey-Bass Publishers, 1978
- DAMON, W., «Why study social-cognitive development?», *Human Development*, 22, 1979, 206-211
- DAMON, W., «Exploring children's social cognition on two fronts», in J. Flavell & L. Ross, *Social cognitive development*, Cambridge, Cambridge University Press, 1981, 154-175
- DANZIGER, K., «Children's earliest conceptions of economic relations (Australia)», *The Journal of Social Psychology*, 47, 1958, 231-240
- DASEN, P. & HERON, A., «Cross-cultural tests of Piaget's theory», in H. Triandis & A. Heron (eds.), *Handbook of cross-cultural psychology*, Boston, Alin & Bacon, vol. 4, 1981
- DECONCHY, J.P., «Systèmes de croyance et représentations idéologiques», in S. Moscovici, *Psychologie sociale*, Paris, PUF, 1984, 331-355
- DECONCHY, J.P., «Représentation du malade mental et évaluations morales», Colloquium «Handicapés et Université» (Nanterre, 18-20 iunie 1985), Paris, 1985

- DECONCHY, J.P., «Conduites sociales, comparaison sociale à l'homme et représentation du patrimoine comportemental commun à l'homme et à l'animal», in J.L. Beauvois, R.V. Joule, J.M. Monteil (eds.) *Perspectives cognitives et conduites sociales. Théories implicites et conflits cognitifs*, Cousset, Del Val, 151-185
- DECONCHY, J.P., «Mécanismes idéologiques et représentations idéographiques: essai de recherche expérimentale», in V. Aebischer, J.P. Deconchy, R. Lipiansky (eds.), *Idéologies et représentations sociales*, Fribourg, Del Val, 1990
- DE GRADA, E., ERCOLANI, A.P., ARENI, A. & SENSALES, G., «La rappresentazione del computer in gruppi diversi della popolazione», *Rassegna di Psicologia*, 2-3/1987, 5-24
- DE GRADA, E., MANETTI, L., *L'attribuzione causale. Teorie classiche e sviluppi recenti*, Bologna, Il Mulino, 1988
- D'HOUTAUD, A., «Les représentations sociales de la santé», *Revue internationale de l'éducation pour la santé*, 19, 1976, 99-118 si 173-190
- D'HOUTAUD, A., «L'image de la santé dans une population lorraine: approche psychologique des représentations de la santé», *Revue d'Epidémiologie et de Santé Publique*, 26, 1978, 299-320
- DELACAMPAGNE, C., *L'invention du racisme. Antiquité et Moyen Age*, Paris, Fayard, 1983
- DEL BARRIO, C., «El desarrollo de la explicación de procesos biológicos: como entienden los niños la causa de una enfermedad y su curación», *Infancia y Aprendizaje*, 42, 1988, 81-95
- DEL VAL, J., «La representación infantil del mundo social», *Infancia y Aprendizaje*, 13, 1981, 35-67
- DE POLO, M. & SARCHIELLI, G. «Le rappresentazioni sociali del lavoro», *Giornale Italiano di Psicologia*, 3, 1983, 501-519
- DE POLO, M. & SARCHIELLI, G. *Psicologia della disoccupazione*, Bologna, Il Mulino, 1987
- DE ROSA, A.S. «Psychogenetic Aspects in Social Representations of 'Mad Person' and 'Madness'», in S. Ayestaran Exteberria (ed.) *Psicosociología de la enfermedad mental: ideología y representación social de la enfermedad mental*, III, Cursos de verano de San Sebastian, Bilbao, Imprenta Boan, 1985

- DE ROSA, A.S. «Différents niveaux d'analyse du concept de représentation sociale en relation aux méthodes utilisées», in Bellelli, G. (ed.) *La représentation sociale de la maladie mentale*, Napoli, Liguori, 1987a, 47-63
- DE ROSA, A.S. «The social representations of mental illness in children and adults», in W. Doise & S. Moscovici (eds.), *Current issues in Social Psychology*, Cambridge, Cambridge University Press, 1987b, 47-138
- DE ROSA, A.S. «Il folle e la follia nelle rappresentazioni sociali 'naïves' e 'scientifiques'», in *Gravità della Psichiatria*, a cura della Società di Psichiatria Democratica Centro Italia, Roma, Bulzoni, 1988a, 265-277
- DE ROSA, A.S. «Sur l'usage des associations libres dans l'étude des représentations sociales de la maladie mentale», *Connexions*, 51, 1988b, 27-50
- DE ROSA, A.S. «'Place identity' et évaluation de l'environnement urbain», Actes du colloque Européen: 'Contenu et Fonctionnement de l'identité' (Aix-en-Provence, 10-12 1988), 1988c, 37-46
- DE ROSA, A.S. «Idéologie médicale et non médicale et son rapport avec les représentations sociales de la maladie mentale», in V. Aebischer, J.P. Deconchy, R. Lipiansky (eds.), *Idéologies et représentations sociales*, Fribourg, Del Val, 1990
- DE ROSA, A.S. «Per un approccio multi-metodo allo studio delle Rappresentazioni Sociali», *Rassegna di Psicologia*, Numero monografico dedicato agli Atti del Convegno 'Le rappresentazioni sociali dell'infanzia: modelli teorici e teorie ingenue' (Roma, 16-17 martie 1989), 1990b
- DE ROSA, A.S. «Dalla teorie alla meta-teorie sulle cognizioni sociali: linee emergenti di un dibattito critico», Ve Congresso Nazionale delle Divisione di Psicologia Sociale, Società Italiana di Psicologia (Milano, 27-29 martie 1990), 1990c
- DE ROSA, A.S. «Contents, methods and levels of explanation in social cognition and social representation approaches», General Meeting of European Association of Experimental Social Psychology (Budapest, 12-13 iunie 1990), 1990d
- DE ROSA, A.S. «Social cognitions and social representations: two ways

- towards knowledge of social world?», First European Meeting on Social Cognition, Max-Planck-Institut für Psychologische Forschung (10-15 septembrie 1990), München, 1990e
- DE ROSA, A.S., ARDONE, R.G. & BONES, M. «Rappresentazione dell'ambiente urbano e 'place-identity'», in V. Mayer & R. Meran (eds.), *Il Laboratorio e la città*, Milano, Guerini & Associati, vol.1, 1988, 519-527
- DE ROSA, A.S. & IACULO, G., «Struttura e contenuti della rappresentazione sociale del 'malato mentale' in bambini, genitori ed insegnanti», *Rassegna di Psicologia*, vol. V.n.1., 1988, 21-54
- DE ROSA, A.S. & Schurmans, M.N. «Madness imagery accross two countries», Paper presented at 2nd Regional Conference of The International Association for Cross-Cultural Psychology (Amsterdam, 27 iunie-1 iulie 1989), 1989
- DE ROTEN, Y., «Représentations sociales de la pathologie mentale mesurées à l'aide du différentiateur sémantique d'Osgood. Comparaison entre des professionnels du monde psychiatrique et des non-professionnels». Recueil des résumés des exposés. 1er Congrès de la Société Suisse de Psychologie: «Représentations sociales et fondements sociaux du savoir», 1989, 82.
- DESAULTES, J., AVADON, M., LAROCHELLE, M., La représentation de la science véhiculée par les programmes d'enseignement des sciences du ministère de l'Education au secondaire, Collection du Laboratoire de Recherche sociologique de l'Université Laval, 1988
- DESCHAMPS, J.C., «L'attribution, la catégorisation sociale, et les représentations inter-groupes», *Bulletin de Psychologie*, 27, 1973-74, 710-721.
- DESCHAMPS, J.C. & DOISE, W., «Evolution des représentations inter-sexes entre 7 et 13 ans», *Revue Suisse de Sociologie*, 1, 1975, 107-128.
- DESCHAMPS, J.C., LORENZI-CIOLDI, F., MEYER G., *L'échec scolaire. Elève-modèle ou modèle-d'élève?*, Lausanne, Editions Pierre-Marcel Favre, 1982
- DI GIACOMO, J.P., «Aspects méthodologiques de l'analyse des représentations sociales», *Cahiers de Psychologie Cognitive*, 1, 1981, 397-422.

- DI GIACOMO, J.P., *Rappresentazioni sociali e movimenti collettivi*, Napoli, Liguori, 1985.
- DI GIACOMO, J.P. «Alliances et rejets intergroupes au sein d'un mouvement de révendication», in W. Doise et A. Palmonari (eds.) *L'étude des représentations sociales*, Paris, Delachaux et Niestlé, 1986, 118-138.
- DOBERT, R., NUNNER-WINKLER, G., «Interplay of formal and material role-taking in the understanding of suicide among adolescents and young adults», *Human Development*, 28, 1985, 225-23.
- DOISE, W., «Le préjugé en action», in W. Doise, J.C. Deschamps, J.C. Mugny, *Psicologia sociale*, Bologna, Zanichelli, 1980.
- DOISE, W., *L'explication en psychologie sociale*, Paris, PUF, 1982.
- DOISE, W., «Levels of analysis in the experimental study of intergroup relations», in Moscovici S. & Farr R. (eds.), *Social Representations*, Cambridge University Press, 1984, 255-268.
- DOISE, W., «Les représentations sociales: définition d'un concept», *Connexions*, 45, 1985a, 243-253.
- DOISE, W., «Psychologie sociale et constructivisme cognitif», *Archives de psychologie*, 53, 1985b, 127-140.
- DOISE, W., «Représentations sociales chez des élèves: effets du statut scolaire et de l'origine sociale», *Revue Suisse de Psychologie*, 44, 1985c, 67-78.
- DOISE, W., «Le social et l'individuel: théories générales et recherches intergroupes», *Psychologie et éducation*, 11, 1987a, 57-74.
- DOISE, W., «Pratiques scientifiques et représentations sociales: que faire de la psychologie de Piaget?», *Cahiers du centre de recherches interdisciplinaire de Vauresson*, 3, 1987b, 89-108.
- DOISE, W., «Les représentations sociales: un label de qualité», *Connexions*, n.51, 1988, 99-113.
- DOISE, W., «Cognitions et représentations sociales: l'approche génétique», in D. Jodelet (ed.), *Les représentations sociales*, Paris, PUF, 1989, 341-362.
- DOISE, W., «L'articulation psychosociologique et les relations entre groupes», Bruxelles, De Boeck, 1976.
- DOISE, W. «Les représentations sociales», in R. Ghiglione, C. Bonnet,

- J.F. Richard (eds.) *Traité de psychologie cognitive*, vol.3, Paris, Dunod, 1990, 111-174.
- DOISE, W., CLEMENCE, A., LORENZI-CIOLDI, *Représentations sociales et analyses de données*, Grenoble, PUG, 1992.
- DOISE, W. & MUGNY, G., *La costruzione sociale dell'intelligenza*, Bologna, Il Mulino, 1981.
- DOISE, W. & PALMONARI, A., «Introduction: The sociopsychological study of individual development», In W. Doise & A. Palmonari (eds.), *Social interaction in individual development*, Cambridge-Paris, Cambridge University Press et Editions de la Maison de Sciences de l'Homme, 1984, 2-22.
- DOISE, W. & PALMONARI, A. (eds.), *L'étude des représentations sociales*, Paris, Delachaux & Niestlé, 1986.
- DOISE, W. & PALMONARI, A., «Lo studio socio-psicologico dello sviluppo individuale», in W. Doise & A. Palmonari (eds.), *Interazione sociale e sviluppo della persona*, Bologna, Il Mulino, 1988, 11-30.
- DOISE, W. & PAPASTAMOU, S., «Représentations sociales des causes de la délinquance: croyances générales et cas concrets», *Déviance et Société*, 11, 1987, 153-162.
- DOISE, W. & WEINBERGER, M., «Représentations masculines dans différentes situations de rencontres mixtes», *Bulletin de Psychologie*, 26, 1972-73, 649-657.
- DOISE, W., MEYER, G., & PERRET-CLERMONT, A.N., «Etude psychologique des représentations d'élèves en fin de scolarité obligatoire», *Cahiers de la Section des Sciences de l'Education*, 1976, 15-27.
- DOLLINGER, S.J., THELEN, M.H. & WALSH, M.L., «Children's conceptions of psychological problems», *Journal of Clinical Child Psychology*, vol. 9 (3), 1980, 191-194.
- DOMO, J. Identité culturelle et représentation sociale: culture du mil et culture du riz au Cameroun, Thèse du III-ème cycle, Université de Provence, Aix-en-Provence, 1982.
- DOUGLAS, M., *How institutions think*, Syracuse, Syracuse University Press, 1986.
- DUBY, G., *Les trois ordres ou l'imaginaire féodal*, Paris, Gallimard, 1978.

- DUNN, J., *The beginnings of social understanding*, Cambridge, Harvard University Press, 1988.
- DURUZ, N., «Discours d'experts, discours populaire concernant la pathologie mentale», Recueil des résumés des exposés. 1er Congrès de la Société Suisse de Psychologie: «Représentations sociales et fondements sociaux du savoir», 1989, 83-84.
- DUVEEN, G. & LLOYD, B., «The significance of social identities», *British Journal of Social Psychology*, 25, 1986, 219-230.
- DUVEEN, G., SHIELDS, M., «Children's ideas about work, wages and social rank», *Cahiers de Psychologie Cognitive*, 5, 1985, 411-412.
- ECHEBARRIA ECHÁBE, A., GUÉDE, E., SANJUAN GUILLEN, C., VALENCIA, J. «Social representation of drugs, causal judgement and social perception», *European Journal of Social Psychology*, 22, 1992, 73-84.
- ECKENSBERGER, L.H. & SILBEREISEN, R.K. (eds.), *Entwicklung sozialer kognitioneg*, Stuttgart, Klett-Cotta, 1980.
- EHRLICH, S., «La notion de représentation: diversité et convergences», *Les représentations*, numéro spécial, *Psychologie française*, 30, 1985, 226-229.
- EISER, J.R., *Cognitive social psychology*, Maidenhead, McGraw-Hill, 1980.
- EISER, J.R. & STROEBE, W., *Categorisation and social judgement*, London, Academic Press, 1972.
- EISER, C., PATTERSON, D. & EISER, R., «Children's knowledge of health and illness: implications for health education», *Child care, health and development*, 9, 1983, 285-292.
- ELEJABARRIETA, F.J., «La teoría de las representaciones sociales y su aplicación en el estudio del conocimiento social de la informática», *Boletín de Psicología*, 15, 1987, 7-31.
- ELLISON, R., «Invisible man», Harmondsworth, Middlesex, Penguin Books, 1965.
- EMILIANI, F., «Azione concreta e rappresentazione sociale: uno studio su operatrici di asilo nido», *Giornale Italiano di Psicologia*, 1, 1982, 143-151.
- EMILIANI, F., ZANI, B. & CARUGATI, F., «Il bambino e l'asilo nido. Immagini a confronto», *Giornale Italiano di Psicologia*, 3, 1982, 455-468.

- EMLER, N., & DICKINSON, J. «Children's representation of economic inequalities: the effect off social class», *British Journal of developmental Psychology*, 3, 1985, 191-198.
- EMLER, N., OHANA, J. & MOSCOVICI, S., «Children's beliefs about institutional roles: a cross-national study of representations of the teacher's role», *British Journal of developmental Psychology*, 57, 1987, 28-36.
- ESTES, D., WELLEMAN, H.M., WOLLEY, J.D. «Children's understanding of mental phenomena», *Advances in Child Development*.
- EVANS-PRITCHARD, E., *Witchcraft, oracles and magic amón the Azande*, Oxford University Press, Oxford, 1937.
- FABBRI MONTESSANO, D. & PANIER BAGAT, M., «Normes et valeurs: le concept d'obéissance chez l'enfant», *Archives de psychologie*, 56, 1988a, 23-39.
- FABBRI MONTESSANO, D. & PANIER BAGAT, M., «Lo sviluppo del concetto di potere: analisi di relazioni impersonali effettuate da bambini di età compresa fra i 5 e gli 11 anni», *Attualità in Psicologia*, 3, 3, 1988b, 9-19.
- FARR, R.M., «Heider, Harré and Herzlich on health and illness: Some observations on the structure of 'représentations collectives」, *European Journal of Social Psychology*, 7, 1977, 491-504.
- FARR, R.M., «Les représentations sociales», in S. Moscovici (ed.) *Psychologie sociale*, Paris, PUF, 1984, 379-389.
- FARR, R.M., «Social Representations. Special Issue», *Journal for the theory of special behaviour*, 17, 4, 1987.
- FARR, R.M., MOSCOVICI, S. (eds.) *Social Representations*, Cambridge, Cambridge University Press, 1984a.
- FARR, R.M., MOSCOVICI, S. «On the nature and role of social representations in self's understanding of others and of self», in M. Cook (ed.), *Progress in Person Perception*, London, Methuen, 1984b.
- FAUGERON, C. & ROBERT, P., «Les représentations sociales de la justice pénale», *Cahiers Internationaux de Sociologie*, 61, 1976, 341-366.
- FAYE, J.P., *La critique du langage et son économie*, Paris, Galilée, 1973.

- FEFFER, M., «A development of inference about other», in T. Mishel, *Understanding other persons*, Oxford (England), Blackwell, 1974
- FEFFER, M., GOUREVITCH, V., «Cognitive aspects of role taking in children», *Journal of Personality*, 28, 1960, 386-96
- FESTINGER, L., *A theory of cognitive dissonance*, Evanston, Row, Peterson & co., 1957
- FEUERHAHN, N., «Approche des représentations sociales de l'image de soi dans l'expression graphique», *Bulletin de Psychologie*, 38, 1985, 267-273
- FINCHAM, F.D., «Developmental dimensions of attribution theory», in J. Jaspars, F.D. Fincham, M. Hewstone (eds.) *Attribution theory and research: conceptual, developmental and social dimensions*, London, Academic Press, 1983, 117-164
- FISKE, S.T. & TAYLOR, S.E., *Social Cognition*, Reading, Addison Wesley, 1984
- FLAMENT, C., «Représentations dans une situation conflictuelle: un étude interculturelle», *Psychologie Française*, 12, 1967, 207-304
- FLAMENT, C., «Image des relations amicales dans les groupes hiérarchisés», *Année psychologique*, 71, 1971, 117-126
- FLAMENT, C., «L'analyse de la similitude: une technique pour les recherches sur les RS», in DOISE, W. & PALMONARI, A. (eds.), *L'étude des représentations sociales*, Paris, Delachaux & Niestlé, 1986.
- FLAMENT, C., «Pratiques et représentations sociales», in J.-L. Beauvois, R.V. Joule, J.M. Monteil (eds.) *Perspectives cognitives et conduites sociales. Théories implicites et conflits cognitifs*, Cousset, Del Val,
- FLAMENT, C., «Structure et dynamique des représentations sociales», in D. Jodelet (ed.) *Les représentations sociales*, PUF, Paris, 1989, 204-219
- FLAVELL, J.H., *The development of role-taking and communication skills in children*, New York, Wiley, 1986
- FLAVELL, J.H., «The development of inference about others», in T. Mishel, *Understanding other persons*, Oxford (England), Blackwell, 1974
- FLAVELL, J.H. & ROSS, L. (eds.), *Social Cognitive Development*, Cambridge, Cambridge University Press, 1981

- FODOR, J.A., *The language of thought*, New York, Thomas Crowell Co., 1975
- FORGAS, J.P. (ed.) *Social cognition. Perspective on everyday Understanding*, London, Academic Press, 1981
- FORGAS, J.P., «What is social about social cognition?», *British Journal of Social Psychology*, 22, 1983, 129-144
- FRASER, C. & GASKELL, G. (eds.), *Attitudes, Opinions and Representations. Social psychological analyses of widespread beliefs*, Oxford, Oxford University Press, 1988
- FRENCH, D.C., «Children's knowledge of the social functions of younger, older and same age peers», *Child Development*, 55, 1984, 1429-1433
- FREGE, G., *The thought: a logical inquiry*, in P.F. Strawson (ed.), «Philosophical logic», Oxford University Press, 1977
- FURTH, H.G., «Young children's understanding of society», in H. McGurk (ed.), *Issues in childhood social development*, London, Methuen, 1978
- FURTH, H.G., «How do children understand social institutions», in F. Murray (ed.) *The impact of piagetian theory*, Baltimore, University Park Press, 1979
- FURTH, H.G., *The world of grown-ups*, New York, Elsevier, 1980
- GAETTI, A., VENINI, L., «L'incidenza della zona di residenza urbana sull'elaborazione cognitiva dell'immagine di città. Ricerca su un campione di bambini milanesi», *Ricerche di Psicologia*, VI, 22-23, 1982, 187-201
- GALLI, I., NIGRO, G., «La rappresentazione sociale del potere in un campione di studenti universitari. La trama primitiva», in G. Villone Betocchi (ed.), *Problemi di metodologia di studio delle rappresentazioni sociali*, Psicologia e società, numéro spécial, 1, 1986, 20-46
- GALLI, I., NIGRO, G., «The social representation of radioactivity among Italian children», *Social science information*, 25, 1987, 535-549
- GALLI, I., NIGRO, G., «Les représentations sociales: la question de la genèse», *Revue internationale de Psychologie*, 3, 1990, 429-450
- GAVIN, L.A. & FURMAN, W., «Age differences in adolescent perceptions of their groups», *Developmental Psychology*, 25, 5, 1989, 827-834

- GIAMI, A., HUMBERT-VIVERAT, C., LAVAL, D., L'ange et la bête. Représentation de la sexualité des handicapés mentaux, Paris, Éd. du CTNERHI, 1983
- GILLY, M., Maître-élèves: rôles institutionnels et représentations, Paris, PUF, 1980
- GLICK, J. & CLARKE-STEWART, K.A., The development of social understanding, New York, Gardner Press, 1978
- GOMBRICH, E.N., «Symbolic images», London, Phaidon, 1972
- GOODNOW, J., «Parent's ideas, actions and feelings: models and methods from development and social psychology», Child Development, 59, 1988, 286-320
- GOODNOW, J., KNIGHT, R. & CASHMORE, J., «Adult social cognition: implications of parents ideas for approaches to development», in M. Peltz (ed.) Social cognition, Hillsdale (N.J.), Erlbaum, 1985
- GOLDMANN, R. & GOLDMANN, Y., Children's sexual thinking, London, Routledge and Kagan, 1982
- GOTTLIEB, J. & GOTTLIEB, B.W., «Stereotypic attitudes and behavioral intentions towards handicapped children», American Journal of mental deficiency, vol. 82, 1, 1977, 65-71
- GREENSTEIN, F.I., Children and politics, New Haven, Yale University Press, 1969
- GREENSTEIN, F.I., «The King leader: a child's view of the President», New York Society, 19, 1974, 751-53
- GREENSTEIN, F.I., «The benevolent leader revisited: Children's images of political leaders in three democracies», American Political Science Review, 69, 1975, 1371-99
- GRIZE, J.B., VERGES, P. & SILEM, A., Les salariés face aux nouvelles technologies. Vers une approche socio-logique des représentations sociales, Paris, CNRS, 1988
- GRIZE, J.B., PIERAUT, LE BONNIEC, G., La Contradiction, PUF, PARIS, 1983
- GRIZE, J.B., «Une représentation des activités du discours», in B. Schiele, C. Belisle (eds.), Les représentations, communication, information, 6, 1984, 2-3, 359-372
- GUIMELLI, C., «Pratiques nouvelles et transformation sans rupture

- d'une représentation sociale: la représentation sociale de la chasse et de la nature», in J.L. Beauvois, R.V. Joule, J.M. Monteil (eds.), Perspectives cognitives et conduites sociales, 2, Représentations et processus socio-cognitifs, Cousset, Del Val, 1990, 117-138
- HALBWACHS, M., Les cadres sociaux de la mémoire, PUF, Paris, 1925
- HAMILTON, M., Cognitive processes in stereotyping and intergroup behaviour, Hillsdale, Erlbaum, 1981
- HARRE, R., «Some reflections on the concept of 'social representation」, Social Research, 51, 1984, 927-938
- HARTUP, W.W., «I bambini e i loro amici», in H. Mc Gurk (ed.) Lo sviluppo sociale del bambino, Torino, Boringhieri, 1984
- HASTORF, A & ISEN, A.M., Cognitive social psychology, New York, Elsevier, 1982
- HEIDER, F., The psychology of interpersonal relations, New York, Wiley, 1958
- HERITIER, F., «Symbolique de l'incest et sa prohibition», in M. Izard, P. Smith (eds.), La fonction symbolique, Paris, Gallimard, 1979
- HERZLICH, C., Santé et maladie. Analyse d'une représentation sociale, Paris, Mouton, 1969
- HERZLICH, C., Health and illness: a social psychological analysis, London, Academic Press, 1973
- HERZLICH, C., «La problématique de la représentation sociale et son utilité dans le champ de la maladie», Sciences Sociales et Santé, 2 (2), 1984, 71-84
- HERZLICH, C. & PIERRET, J., Malades d'hier. Malades d'aujourd'hui. De la mort collective au devoir de guérison, Paris, Payot, 1984
- HEWSTONE, M. (ed.) Attribution Theory: Social and Functional Extensions, Oxford, Blackwell, 1983
- HEWSTONE, M., «On common-sense and social representations: a reply to Potter and Litton», British Journal of Social Psychology, 24, 1985, 95-97
- HEWSTONE, M., «Représentations sociales et causalité», in D. Jodelet (ed.) Les représentations sociales, Paris, PUF, 1989, 252-276
- HEWSTONE, M. & JASPERS, J., «Intergroup relations and attribution processes», in N. Toffel (ed.), Social identity and intergroup

- relations, Cambridge University Press, 1982
- HIGGINS, E.T., «Role taking and social judgement: alternative developmental perspectives and processes», in FLAVELL, J.H.& ROSS, L. (eds.), Social Cognitive Development, Cambridge, Cambridge University Press, 1981, 119-153
- HIGGINS, E.T., HERMAN, C.P., ZANNA, M.P. (eds.), Social cognition: The Ontario Symposium, Hillsdale, Erlbaum, 1981
- HIGGINS, E.T. & PARSON, W., «Social cognition and the social life of the child: stage as subcultures», in E.T. Higgins, D.N. Ruble & W.W. Hartup (eds.) Social cognition and social development, Cambridge, Cambridge University Press, 1983
- HIMMELSTEIN, S., GRAHAM, S., WEINER, B., «An attribution analysis of maternal beliefs about the importance of child-rearing practices», Child development, 62, 1991, 301-310
- HINDE, R.A., «Social development: a biographical approach», in J. Bruner & A. Garton (eds.), Human growth and development, Oxford, Clarendon Press, 1978
- HOFFMAN, E., MARSDEN, G. & KALTER, N., «Children's understanding of their emotionally disturbed peers: a replication», Journal of Clinical Psychology, 33, 4, 1977, 949-953
- HOFFMAN, M.L., «Empathy, role taking, guilt and the development of altruistic motives», in T. Lickona (ed.) Moral development and behaviour, New York, Holt, Linehart and Winston, 1976
- HOFFMAN, M.L., «Perspectives on the difference between understanding people and understanding things: the rôle of affect», in FLAVELL, J.H.& ROSS, L. (eds.), Social Cognitive Development, Cambridge, Cambridge University Press, 1981, 67-81
- HURTIG, M.C., PICHEVIN, M.F. La différence des sexes, Paris, Tierce, 1986
- HUTT, C., «La differenziazione dei ruoli sessuali nello sviluppo», in H. Mc Gurk (ed.) Lo sviluppo sociale del bambino, Torino, Boringhieri, 1984
- IBANEZ GRACIA, T., Ideologias de la vida cotidiana, Barcelona, Sendai, 1988
- JAGSATIDT-JANET, V., La sexualité et l'enfant, Neuchâtel, Delachaux et Niestlé, 1984

- JACQUES, F., Dialogues, PUF, Paris, 1979
- JAHODA, G., «Children's conception of nationality: a critical study of Piaget's stages», Child Development, 35, 1964, 1981-92
- JAHODA, G., «The construction of economic reality by some glaswegian children», European Journal of Social Psychology, 9, 1979, 115-27
- JAHODA, G., «The development of thinking about economic institutions: the bank», Cahiers de Psychologie Cognitive, 1, 1981, 55-73
- JAHODA, G., «Critical notes and reflections on 'social representations'», European Journal of Social Psychology, 18, 1988, 195-209
- JAHODA, G. & LEWIS, I.M. (eds.), Acquiring culture: cross-cultural studies in child development, London, Croom Helm, 1988
- JAMES, W., The principles of psychology, New York, Dover, 1980
- JASPARS, J., FINCHAM, F. & HEWSTONE, M. (eds.), Attribution theory and research: conceptual, developmental and social dimensions, London, Academic Press, 1983
- JASPARS, J. & HEWSTONE, M. «La théorie de l'attribution», in S. Moscovici (ed.) Psychologie sociale, Paris, PUF, 1984, 310-329
- JEANNERET, J.N., «La syphilis...avant le SIDA», Le Monde, 16 iulie 1987
- JODELET, D., «Les représentations socio-spatiales de la ville», in P.H. Derycke (ed.), Conceptions de l'espace, Paris, Université de Paris X, 1982
- JODELET, D., Civils et beldins: représentations sociales de la maladie mentale et rapport à la folie en milieu rural (thèse de doctorat d'Etat), Paris, 1983
- JODELET, D., «The representations of body and its transformations», in FARR, R.M., MOSCOVICI, S. (eds.) Social Representations, Cambridge, Cambridge University Press, 1984a
- JODELET, D., «Représentation sociale: phénomènes, concept et théorie», in S. Moscovici (ed.) Psychologie Sociale, Paris, PUF, 1984b, 357-78
- JODELET, D., «Réflexions sur la traitement de la notion de représentation sociale en psychologie sociale», in B. Sciele, C. Belisle (eds.), numéro spécial, Communication, Information, 6, 1984, 15-41
- JODELET, D. «Malades de cerveau, malades de nerfs. Construction et corrélats d'un savoir sur la folie», in G. Bellelli (ed.) La représen-

- tation sociale de la maladie mentale, (Atti del Convegno Internazionale: 'Le rappresentazioni sociali della malattia mentale', Napoli-S. Maria di Castellabate, S.A., 7-10, octobre 1986, Napoli, Liguori, 1987, 181-194
- JODELET, D. (ed.) Les représentations sociales, Paris, PUF, 1989a
- JODELET, D., Folie et représentations sociales, PUF, Paris, 1989b
- KAES, R. Images de la culture chez les ouvriers français, Paris, Cujas, 1968
- KAMP, H., «Evénements, représentations discursives et référence temporelle», *Langages*, 64, 3, 1981, 39-65
- KASSIN, S.M., «From the lay-child to lay-man: developmental causal attribution», in S. Brehm, S.M. Kassin & F.X. Gibbons (eds.), *Developmental social psychology*, New York, Oxford University Press, 1981
- KISTER, M.C. & PATERSON, C.J., «Children's conceptions of the causes of illness: understanding of contagion and use of imminent justice», *Child Development*, 51, 1980, 839-846
- KLAHR, D., «Information processing models in intellectual development», in R.H. Kluwe, H. Spada (eds.) *Developmental models of thinking*, New York, Academic Press, 1980
- KNORR-CETINA, K., *The manufacture of Knowledge*, Pergamon, New York, 1981
- KOHLBERG, L., «The development of children's orientations toward a moral order: sequence in the development of moral thought», *Vita Humana*, 6, 1963, 11-33
- KOHLBERG, L., «Stage and sequence: the cognitive approach to socialisation», in D. Goslin (ed.) *Handbook of socialisation theory and research*, Chicago, Rand McNally, 1969
- KOHLBERG, L., «From is to ought: how to commit the naturalistic fallacy and get away with it in the study of moral development», in T. Mishel (ed.), *Cognition development and epistemology*, New York, Academic Press, 1971
- KOHLBERG, L., «Moral stage and moralisation: the cognitive developmental approach», in T. Lickona (ed.) *Moral development and behaviour*, New York, Holt, Rinehart & Winston, 1976
- KOHLBERG, L., LEVINE, C. & HEWER, A., Moral stage: a current

- formulation and a response to critics, Basel, S. Karger, 1983
- LATOUR, B., «Le grand partage?», *Revue de synthèse*, 5, 1983, 231-238
- LALLJEE, M., WATSON, M. & WHITE, P., «Some aspects of the explanations of young children», in J. Jaspars, F. Fincham & M. Hewstone (eds.), *Attribution theory and research: conceptual, developmental and social dimensions*, London, Academic Press, 1983, 165-192
- LAPLANTINE, F., «Anthropologie des systèmes de représentation de la maladie: de quelques recherches menées dans la France contemporaine réexamинées à la lumière d'une expérience brésilienne», in JODELET, D. (ed.) *Les représentations sociales*, Paris, PUF, 1989, 277-298
- LEAHY, R.L., «The development of conception of economic inequality: description and comparison of rich and poor people», *Child Development*, 52, 1981, 523-532
- LE BOUDEC, G., *Contribution à la méthodologie d'une étude des représentations sociales* (thèse de doctorat), Université Catholique de Louvain, 1979
- LE BOUDEC, G., «Implicazioni metodologiche degli studi sulle rappresentazioni sociali», *Psicologia e società*, 1, 1985, 8-19
- LEDRUT, R., *Les images de la ville*, Paris, Anthropos, 1973
- LE NY, J.F., «Comment se représenter les représentations», *Les représentations*, numéro spécial, *Psychologie française*, 30, 1985, 231-238
- LEWIN, K., «Resolving social conflicts», New York, Harper & Row, 1948
- LICKONA, T. (ed.) *Moral development and behaviour*, New York Holt, Rinehart and Winston, 1976
- LITTON, I. & POTTER, J., «Social representations in the ordinary explanation of a 'riot'», *European Journal of Social Psychology*, 15, 1985, 371-388
- LIVESLEY, W.J. & BROMELEY, D.B., *Person Perception in childhood and adolescence*, London, Wiley, J. & Sons LTD, 1973
- LLOYD, B., «The social representation of gender», in J. Bruner, H. Weireich-Haste (eds.), *Making sense: the child's construction of the world*, London, Methuen, 1986

- LLOYD, B. & DUVEEN, G., Social representations and the development of knowledge, Cambridge, Cambridge University Press, 1990
- LLOYD, B. & DUVEEN, G., SMITH, C.M., «Social representations of gender and young children's play», *British Journal of Developmental Psychology*, 3, 1985, 65-73
- LORENZI-CIOLDI, F., Individus dominants et groupes dominés. Images masculines et féminines, Grenoble, Presses Universitaires de Grenoble, 1988
- LORENZI-CIOLDI, F. & JOYE, D., «Représentations sociales de catégories socio-professionnelles: aspects méthodologiques», *Bulletin de Psychologie*, 61, 1988, 377-390
- LOUIS-GUERIN, C. & BRILLON, Y., «Les attitudes du public canadien envers le crime et le droit pénal», *Revue Internationale de Criminologie*, 1, 1984, 51-59
- LUGASSY, F., «La relation habitat-forêt: signification et fonction des espaces boisés», Publications de Recherches urbaines, Paris, Copedith, 1970
- LUKES, S., *Emile Durkheim: His life and work*, London, Allen Lane, 1973
- MAGET, M., «Remarques sur le village comme cadre de recherche anthropologique», *Bulletin de Psychologie*, 1955, 8, 375-382
- MAITRE, J., «Psychanalyse et sociologie religieuse», *Archives de sociologie des religions*, 3, 1972, 134
- MALECOT, G., Les mathématiques de l'hérédité, Paris, Masson, 1948
- MANNARINO, A.P., «The development of children's friendship», in H. Foot, A. Chapman, J. Smith (eds.), *Friendship and social relations in children*, New York Wiley, 1980
- MANDLER, J.M., «A code in the mode. The use of story schema in retrieval», *Discourse Processes*, 1, 1978, 14-35
- MANDLER, J.M., «Représentation», in J.H. Flavall, E.M. Markman (eds.), *Cognitive development*, vol. 3 of P. Mussen (ed.); *Manual of Child Psychology*, New York, Wiley, 1983
- MANNETTI, L. & TANUCCI, G., «The meaning of work for young people», *Rassegna di Psicologia*, V, 3, 1988, 5-21
- MARKOVA, I., WILKIE, P. «Représentations, Concepts and Social Change: The phenomenon of AIDS», *Journal for Theory of Social Behaviour*, 17, 4, 1987, 389-409

- MARKOVA, I., WILKIE, P., NAJI, S.A. & FORBES, C.D., «Knowledge of HIV/AIDS and behavioural change of people with haemophilia», *Psychology and health*, 1989
- MARKUS, H., ZAJONC, R.B., «The cognitive perspective in social psychology», in G. Lindzey, E. Aronson, *Handbook of Social Psychology*, New York, Random House, 1985, 137-231
- MARSDEN, G. & KALTER, N., «Children's understanding of their emotionally disturbed peers. The concept of emotional disturbance», *Psychiatry*, 29, 1977, 227-238
- MARX, G.T. & WOOD, J.R., *Strands of theory and research in collective behaviour*, *Annual Review of Sociology*, 1, 1975
- MASON, L. & VARISCO, B.M., «Bambini e informatica: la rappresentazione del computer», *Rassegna di Psicologia*, vol. 4, 2-3, 1987, 59-68
- MAUER, R.A., «Young children's responses to a physically disabled storybook hero», *Exceptional children*, 45, 1979, 326-330
- MAUSS, M., *Sociologie et anthropologie*, Paris, PUF, 1950
- MCDougall, W., «The group mind», Cambridge, Cambridge University Press, 1920
- MCGUIRE, W.J., «The vicissitudes of attitudes and similar representational constructs in twentieth century psychology», *European Journal of Social Psychology*, 16, 1986, 89-130
- McGURK, (ed.), *Issues in childhood social development*, London, Methuen, 1978
- MCKINLAY, A., POTTER, J., «Social representations: A conceptual critique», *Journal for the theory of the social behaviour*, 17, 1987, 471-487
- MILGRAM, S., «Cities and social representations», in R. Farr and S. Moscovici (eds.), *Social representations*, Cambridge, Cambridge University Press, 1984
- MILGRAM, S., JODELET, D., «Psychological maps of Paris», in H.M. Proshansky, W.H. Ittelson, L.G. Rivlin (eds.) *Environmental Psychology: people and their physical settings*, New York, Holt, Rinehart & Winston (2e éd.), 1976
- MOLINER, P., «Validation expérimentale de l'hypothèse du noyau central des représentations sociales», *Bulletin de Psychologie*, 41, 1987-88, 759-762

- MOLLO, S., «Représentations et images respectives que se font des deux autres partenaires: les enfants, les parents, les maîtres», in M. Debesse, G. Mialaret (eds.), *Traité des sciences pédagogiques*, 6, Paris, PUF, 1986
- MOLLO, S., *La sélection implicite à l'école*, Paris, PUF, 1986
- MORF, A., «Expérience, connaissances et représentations. Tentative d'unification», in C. Belisle, B. Sciele (eds.) *Les savoirs dans les pratiques quotidiennes*, Paris, CNRS, 1984, 418-428
- MORIN, M. «Représentations sociales et évaluation des cadres de vie urbains», *Bulletin de psychologie*, 37, 1984, 823-832
- MORIN, M. *La rumeur d'Orléans*, Paris, Seuil, 1970
- MORVAN, J.S., *Représentations des situations de handicap et d'inadaptation chez les éducateurs spécialisés, les assistants du service social et les enseignants spécialisé en formation* (2 vol.), PUF, Paris, Publications du CTNERHI, 1988
- MOSCOVICI, S., *La psychanalyse, son image et son public*, Paris, PUF, 1961 (1ère éd.), 1976 (2e éd.)
- MOSCOVICI, S., «On Social Representations», in J.P. Forgas (ed.) *Social cognition. Perspectives on Everyday Understanding*, London, Academic Pres, 1981, 181-209
- MOSCOVICI, S., «The coming era of Social Representations», in J.P. Codol, J.P. Leyens (eds.), *Cognitive analysis of social behaviour*, Tha Hague, Nijhoff, 1982
- MOSCOVICI, S., *Psychologie sociale*, PUF, Paris, 1984
- MOSCOVICI, S., The phenomenon of social representations. In: R. M. Farr et S. Moscovici, *Social representations*, Cambridge, Cambridge University Press, 1984, 3-69
- MOSCOVICI, S., «Comment on Potter and Litton», *British Journal of Social Psychology*, 24, 1985.
- MOSCOVICI, S., «L'ère des représentations sociales», in W. Doise & A. Palmonari (eds.) *L'étude des représentations sociales*, Paris, Delachaux et Niestlé, 1986, 34-80
- MOSCOVICI, S., «Notes towards a description of Social Representations», *European Journal of Social Psychology*, 18, 1988, 211-250
- MOSCOVICI, S., «Des représentations collectives aux représentations sociales», in D. Jodelet (ed.) *Les représentations sociales*, PUF, Paris, 1989

- MOSCOVICI, S., «L'inefficacité idéologique», in V. Aebischer, J.P. Deconchy, R. Lipiansky (eds.) *Idéologies et représentations sociales*, Fribourg, Del Val, 1990a
- MOSCOVICI, S., «Conclusions», in B. Lloyd & G. Duveen, (eds.), *Social representations and the development of knowledge*, Cambridge, Cambridge University Press, 1990b
- MOSCOVICI, S. & HEWSTONE, M., «Social representations and social explanations: from the 'naïve' to the 'amateur' scientist», in M. Hewstone (ed.) *Attribution Theory: Social and Functional Extensions*, Oxford, Blackwell, 1983
- MUGNY, G. & CARUGATI, F. *L'intelligence au pluriel. Les représentations sociales de l'intelligence et de son développement*, Cousset, Del Val, 1985
- MUGNY, G. DE PAOLIS, P. & CARUGATI, F., «Regolazionji sociali e sviluppo cognitivo», in W. Doise & A. Palmonari (eds.), *Interazione sociale e sviluppo della persona*, Bologna, Il Mulino, 1988, 111-130
- MUNARI, A., et al., «L'anatomie de l'enfant: étude génétique des conceptions anatomiques spontanées», *Archives de psychologie*, 44, 171, 1976, 103-114
- NELSON, K., «Social cognition in a 'script' framework», in J. Flavell & N. Ross (eds.), *Social cognitive development*, Cambridge, Cambridge University Press, 1981, 97-118
- NELSON, K., *Event knowledge: structure and function in development*, Hillsdale (N.J.), Erlbaum, 1986
- NEWSON, J., «Towards a theory of infant understanding», *Bulletin of the British Psychological Society*, 27, 1974, 251-57
- NIGRO, G. & GALLI, I., «La rappresentazione sociale del potere», in Quadrio, a. & Vehini, L., (eds.), *Potere e relazioni sociali e politiche*, Milano, Via e Pensiero, 1988, 53-71
- NIGRO, G., GALLI, I. & PODERICO, C., *I bambini e il nucleare. Genesi ed evoluzione di una rappresentazione sociale*, Milano, Giuffrè, 1988
- NISBETT, R. & ROSS, L., *Human inference: strategies and shortcomings of social judgement*, Englewood Cliffs, N.J., Prentice Hall Inc., 1980

- PAEZ, D. (ed.), Pensamento, individuo e sociedad. Cognicion y representacion social, Madrid, Editorial Fundamentos, 1987
- PAICHELER, H. & EDREI, C., «Réflexions critiques sur la notion de 'représentations sociales' des handicapés physiques», Médias et Handicapés, Paris, ADEP-Documentation, 1980
- PAILLARD, M. & GILLY, M., «Représentation des finalités de l'école primaire par des pères de famille: première contribution», Cahiers de Psychologie, 15, 1972, 227-246.
- PALMONARI, A., «Le rappresentazioni sociale», Giornale italiano di Psicologia, 7(2), 1980, 225-246
- PALMONARI, A., «La psicologia sociale di fronte ai comportamenti collettivi: verso nuovi paradigmi di ricerca», , rassegna Italiana di Sociologia, XXVIII, 1ia, 1987, 55-78
- PALMONARI, A. , Psicologi, Bologna, Il Mulino, 1981.
- PALMONARI, A., POMBENI, M. L., Psychologists vs. Psychologists: an outlook on a professional orientation. In: G. M. Stephenson & J. H. Davis (eds), *Progress in applied social psychology*, (vol. 2), Chichester, J. Wiley & Sons, 1984.
- PALMONARI, A., POMBENI, M. L. et ZANI, B., *Rappresentazioni sociali et professioni: il caso degli psicologici in Italia*, Bologna, Dipartimento di Scienze dell'Educazione, 1986
- PALMONARI, A., Procesi simbolici e dinamiche sociali, Bologna, Il Mulino, 1989
- PALMONARI, A. & ZANI, B., «Les représentations sociales dans le champ des professions psychologiques», in D. Jodelet (ed.), Les représentations sociales, Paris, PUF, 1989, 299-320
- PANIER BAGAT, M., Verso l'autonomia morale, Firenze, Giunti, 1982
- PARKER, I., «Social representations: Social Psychology's (Mis)use of sociology», Journal for the theory of social behaviour, 17, 1987, 447-470
- PEEVERS, H. & SECORD, P.F., «Developmental change in attribution of descriptive concepts to persons», Journal of Personality and Social psychology, 26, 1973, 120-28
- PERCHERON, A., L'univers politique des enfants, Paris, Presses de la Fondation Nationale des Sciences politiques, 1974
- PERCHERON, A., BONNAL, F., BOY, D., DEHAN, N.,

- GRUNBERG, G., SUBILEAU, F., Les 10-16 ans et la politique, Paris, Presses de la Fondation Nationale des Sciences politiques, 1978
- PERRET-CLERMONT, A.N., Social interaction and cognitive development in children, London, Academic Press, 1980
- PIAGET, J., Etudes sociologiques, Genève, Droz, 1967
- PIAGET, J. «Pensée égocentrique et pensée sociocentrique», Cahiers Vilfredo Pareto, 14, 1976, 148-160
- PIAGET, J., WEIL, A.M., «Le développement, chez l'enfant, de l'idée de patrie et des relations avec l'étranger», Bulletin International des Sciences Sociales, Paris, UNESCO, 1951, 605-21
- PIERRE-PUYSEGUR, M.A.& CORROYER, D., «L'enfant et son environnement social: ce que les enfants français de 6 à 10 ans savent du système pénal», Revue canadienne de psycho-éducation, 15, 2, 1986, 164-186
- PIERRE-PUYSEGUR, M.A.& CORROYER, D., «Les représentations du système pénal chez les enfants de 6 à 10 ans», Enfance, 3, 1987, 215-229
- POESCHL, G., DOISE, W. & MUGNY, G., «Les représentations sociales de l'intelligence et de son développement chez les jeunes de 15 à 22 ans», Education et recherche, 3, 1985, 75-94
- POESCHL, G., «L'intelligence: un concept à la recherche d'un sens», Université de Genève, thèse de doctorat, 1984
- POGLIANI, A. & QUADRI, A., «La rappresentazione del potere giudiziario in Italia», in V. Ugazio (ed.), La costruzione delle conoscenze, Milano, F. Angeli, 1988
- POLLACK, M., BRESIL: «Vénus en chemise», Le Monde, 7 mars 1988
- POTTER, J. & LITTON, J., «Some problems underlying the theory of social representations», British Journal of Social Psychology, 24, 1985, 81-90
- POTTER, J. & WETHERELL, M., Discourse and social psychology, London, Sage, 1987
- PUTNAM, H., «The meaning of meaning», in K. Gunderson (ed.), Minnesota studies of philosophy of science, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1975

- QUADRI, A., CATELLANI, P. & SALA, V., «The social representation of politics», *Archivio di psicologia, neurologia e psichiatria*, 1, 1988, 5-27
- QUADRI, A. & MAGRIN, M.E., «L'immagine dello Stato nei giovani», in QUADRI, A. & VENINI, L., (eds.), *Potere e relazioni sociali e politiche*, Milano, Vita e pensiero, 1988, 72, 81
- QUADRI, A. & VENINI, L., (eds.), *Potere e relazioni sociali e politiche*, Milano, Vita e pensiero, 1988
- QUETEL, C., *Le mal de Naples, histoire de la syphilis*, Paris, Seghers, 1986
- RAMOGNINO, N., «Questions sur l'usage de la notion de représentations en sociologie», in C. Béislle & B. Schiele (eds.), *Les savoirs dans les pratiques quotidiennes*, Lyon, Editions du CNRS, 1984
- RAMOS, J.M. «Revue d'arguments sur une question délicate: la représentation sociale du temps», *Temporalistes*, 6, 19-23, 1987
- RIME, B., PHILIPPOT, P., CISAMOLO, D., «Social schemata of peripheral changes in emotion», *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 38-49
- RIPON, A., «L'étude des représentations en psychologie du travail», *Psychologie du travail*, 15, 1983, 33-39
- ROBERT, P. FAUGERON, C., *La justice et son public. Les représentations sociales du système pénal*, Paris, Masson, 1978
- ROBERTS, M.C., BEIDLEMAN, W.B. & WURTELE, S.K., «Children's perceptions of medical and psychological disorders in their peers», *Journal of Clinical Child Psychology*, vol. 10 (2), 1981, 76-78
- ROGERS, C., «La percezione che il bambino ha degli altri», in McGurk (ed.), *Lo sviluppo sociale del bambino*, Torino, Boringhieri, 1984
- ROMMETVEIT, R., «The role of language in the creation and transmission of social representations», in R.M. Farr & S. Moscovici (eds.), *Social Representations*, Cambridge/Paris, Cambridge University Press/Editions de la Maison des Sciences de l'Homme, 1984, 331-359
- ROQUEPLO, P., *Le partage du savoir*, Paris, Seuil, 1974
- ROSCH, E., *Human categorisation*, in N. Warren (ed.), *Studies in Cross-cultural psychology*, vol. 1, London, Academic Press, 1977

- ROSS, L., «The 'intuitive scientist' formulation and its developmental implications», in J. Flavell & L. Ross (eds.), *Social cognitive development*, Cambridge, Cambridge University Press, 1981, 1-42
- ROTHENBERG, B.B., «Children's sensitivity and the relationship to interpersonal competence, intrapersonal comfort and intellectual level», *Developmental Psychology*, 2, 1970, 335-350
- SALMASO, P., POMBENI, L. «Le concept de travail», in W. Doise et A. Palmonari (eds.) *L'étude des représentations sociales*, Paris, Delachaux et Niestlé, 1986, 118-138
- SAMPSON, E.E., «A critical constructionist view of psychology and personhood», in H.J. Stam, T.B. Rogers and K.J. Gergen (eds.) *The analysis of psychological theory*, Washington, Hemisphere Publishing Corporation, 1987, 41-59
- SANCHEZ-NAZAS, A., LANGANEY, A., «Common genetic pools between human populations», *Human genetics*, 78, 1988, 161-166
- SCABINI, E., «Famiglia e rappresentazioni dell'infanzia», in M. Groppo (ed.), *Psicologia dell'educazione*, vol. II, Milano, Unicopli, 1984, 23-37
- SCHAFFER, H.R. (ed.), *Studies in mother-infant interaction*, London, Academic Press, 1977
- SCHANK, R.C. & ABELSON, R.P., *Scripts, plan, goals and understanding*, Hillsdale, Erlbaum, 1977
- SCHIELE, B. & BOUCHER, L., «L'exposition scientifique: une manière de représenter la science», in D. Jodelet (ed.), *Les représentations sociales*, PUF, Prais, 1989, 406-424
- SCHURMANS, M.N., *Les représentations sociales de la maladie mentale: une étude de la sociologie de la connaissance* (Thèse de doctorat, FSES), Université de Genève, 1988
- SCHURMANS, M.N., DASEN, P. & VOUILLOZ, M.F., «Représentations sociales de l'intelligence: Côte d'Ivoire et Suisse», second regional European Conference of the International Association for the Cross-Cultural Psychology, Amsterdam, iunie, 1989
- SCHÜTZ, A., *The problem of social reality*, La Hague, Nijhoff, 1962
- SELMAN, R.L., «Social-cognitive understanding. A guide to educational and clinical practice», in T. Lickona (ed.), *Moral development and behaviour*, New York, Holt, Rinehart and Winston, 1976

- SELMAN, R.L., *The growth of interpersonal understanding. Developmental and clinical analyses*, New York, Academic Press, 1980
- SELMAN, R.L., «The child as a friendship philosopher», in S.R. Asher, J.M. Gottman (eds.), *The development of friendships*, New York, Cambridge University Press, 1981
- SEMIN, G.R., «A gloss on attribution theory», *British Journal of Social and Clinical Psychology*, 19, 1980, 291-300
- SEMIN, G.R., «The 'phenomenon of social representation': a comment on Potter & Litton», *British Journal of Social Psychology*, 24, 1985, 93-94
- SEMIN, G.R., «On the relationship between theories in psychology and ordinary language», in W. Doise & S. Moscovici (eds.) *Current issues in European social psychology*, Cambridge, Cambridge University Press, 1987
- SEMIN, G.R., «Prototypes et représentations sociales», in D. Jodelet (ed.), *Les représentations sociales*, PUF, Paris, 1989, 239-251
- SEMIN, G.R. & GERGEN, K.H., *Everyday understanding. Social and scientific implications*, London, Sage, 1989
- SFRONDINI, M., «La percezione della città nel bambino. Il caso di Oxford», *Ricerche di spicologia*, 22-23, 1982, 203-222
- SHANTZ, C.U., «The development of social cognition», in E.M. Hetherington (ed.), *Review of child development research*, Chicago, The University Press of Chicago, 1975, vol. 5, 257-323
- SHANTZ, C.U., «Social cognition», in P.H. Mussen (ed.) *Handbook of Child Psychology*, vol. III: Cognitive development, New York, Wiley, 1983
- SIEGLER, R.S., «Information processing approaches to development», in P.H. Mussen (ed.) *Handbook of Child Psychology*, vol. I: History, Theory and Method, New York, Wiley, 1983
- SIGEL, I.E. (ed.) *Parental Beliefs Systems*, Hillsdale (N.J.), Erlbaum, 1985
- SILEM, A., «Le statut des représentations sociales dans l'initiation économique des adolescents», *Cahiers de sociologie économique*, 415, 1981, 75-93
- SINGERY, J., «L'impact de l'informatique sur les représentations

- sociales et les comportements des employés», *Bulletin de Psychologie*, 37, 1984, 843-860
- SIONGERY-BENSAID, J., «La représentation d'objets sociaux multidimensionnels: l'ensemble des organismes de la protection sociale», *Bulletin de Psychologie*, 37, 1984, 833-842
- SOLSO, R.L., *Cognitive psychology*, New York, Harcourt Brace Jovanovitch, 1979
- SPEECE, M.W., BRENT, S.B., «Children's understanding of death: a review of three components of a death concept», *Child development*, 55, 1985, 1671-1686
- SPERBER, D., *Le symbolisme en général*, Paris, Hermann, 1974
- STAATS, A.W., *Social behaviorism*, Homewood, Ill, Dorsey Press, 1975
- STRINGER, C., «L'émergence de l'Homme moderne», *Pour la Recherche*, 160, 1991, 54-61
- TAJFEL, H., «Experiments in a vacuum», in J. Israel & H. Tajfel (eds.), *The context of social psychology: a critical assessment*, London, Academic Press, 1972
- TALLANDINI, M., *Cosa pensano i bambini della droga?*, Milano, F. Angeli, 1982
- TAPP, J., KOHLBERG, L., «Developing senses of law and legal justice», *Journal of Social Issues*, 1971, 27-32
- TAYLOR, S.E., «The interface of cognitive and social psychology», in J.H. Harvey (ed.), *Cognition, Social Behavior and the Environment*, Hillsdale (N.J.), Erlbaum, 1981
- THOMMEN, B., AMMAN, R. & VON CRANACH, M., «Handlungsorganisation durch soziale Repräsentationen», *Forschungsberichte aus dem Psychologischen Institut der Universität Bern*, 6, 1982
- THOMMEN, B., AMMAN, R. & VON CRANACH, M., Handlungsorganisation durch soziale Repräsentationen, Bern, Huber, 1988
- TIBERGHIEN, A. & DELACOTTE, G., «Manipulations et représentations de circuits électriques simples par les enfants de 7 à 12 ans», *Revue française de Pédagogie*, 34, 1976, 32-44
- TRENTINI, G.C., *La professione dello psicologo in Italia*, Milano, ISEDI

- TREVARTHEN, C., «Instincts for human understanding and for cultural cooperation: their development in infancy», in M Von Cranach, K. Foppa, W. Lepenies & D. Ploog (eds.), *Human ethology*, Cambridge, Cambridge University Press, 1979, 530-571
- TREVARTHEN, C., «The primary motives for cooperative understanding», in G. Butterworth & P. Light (eds.), *Social cognition*, Chicago, The University of Chicago Press, 1982, 77-109
- TOURAINE, A., *Production de la société*, Paris, Editions du Seuil, 1973
- TROGNON, A., LARRUE, J., «Les représentations sociales dans la conversation», "Connexions", 51/1988, p. 51-70
- TURIEL, E., «The development of social concepts: mores, customs and conventions», in D.J. De Palma, J.M. Foley (eds.), *Moral development. Current theory and research*, Hillsdale (N.J.), Erlbaum, 1975
- TURIEL, E., «The development of concepts of social structure: social convention», in J. Glick, K.A. Clarke-Stewart (eds.), *The development of social understanding*, New York, Gardner Press, 1978
- TURKLE, S., *The second self: computers and the human spirit*, New York, Simon and Schuster, 1984
- UGAZIO, V., «I processi cognitivi: da una prospettiva intraindividuale ad un approccio sociale», in Ugazio (ed.) *La costruzione della conoscenza*, Milano, F. Anmeli, 1988
- VALA, J., «Gropos sociais e representação social da violência», *Psicologia*, 2, 1981, 329-342
- VERGES, P. «Une possible méthodologie pour l'approche des représentations économiques», *Communication. Information* (Montréal, Université Laval), 6, 2-3, 1984, 375-96
- VERGES, P. «A social and cognitive approach to economic representations», in W. Doise & S. Moscovici (eds.), *Current Issues in European Social Psychology*, II, Cambridge, Cambridge University Press, 1987, 271-304
- VERGES, P. «Représentations sociales de l'économie: une forme de connaissance», in D. Jodelet (ed.) *Les représentations sociales*, PUF, Paris, 1989
- VERGES, P. «Représentation des technologies nouvelles et détermination

- idéologique», in V. Aebischer, J.P. Deconchy, R. Lipianski (eds.), *Idéologies et représentations sociales*, Fribourg, Del Val, 1990
- VERGES, P. «L'évocation de l'argent. Une méthode pour la définition du noyau central d'une représentation», *Bulletin de psychologie*, XLV, 1992, 203-209
- VEYNE, P., «L'histoire conceptualisante», in J. Le Goff et P. Nora (eds.), *Faire de l'histoire*, Gallimard, Paris, 1976, 62-92
- VILLONE BETOCCHI, G. (ed.), «Problemi di metodologia di studio delle rappresentazioni sociali», *Psicologia e società*, numar special, 1, 1986
- VOELTZ, L.M., «Children's attitudes towards handicapped peers», *American Journal of Mental Deficiency*, vol. 84, 5, 1980, 455-464
- VON CRANACH, M. & HARRE, R., *The analysis of action: recent theoretical and empirical advances*, Cambridge, Cambridge University Press, 1982
- WALLER, M., *Soziales Lernen und Interaktionskompetenz*, Stuttgart, Klett-Cotta, 1978
- WASON, P.C. & JOHNSON-LAIRD, P.N., *Psychology of reasoning*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1972
- WEBÉLY, P., WRIGLEY, V., «The development of conceptions of unemployment among adolescents», *Journal of Adolescence*, 6, 1983, 317-328
- WEISS, M.F., «Children's attitude toward the mentally ill: a developmental analysis», *Psychological Reports*, 58, 1986, 11-20
- WELLMAN, H.M. & ESTES, D., «Early understanding of mental entities: a reexamination of childhood realism», *Child development*, 57, 1986, 910-923
- WYER, R.S. & SRULL, T.H., *Handbook of social cognition*, Hillsdale (N.J.), Erlbaum, 1984
- YOUNGER, A.J., SCHWARTZMAN, A.E. & LEDINGHAM, J.E., «Age-related differences in children's perceptions of social deviance: changes in behavior or in perspective», *Developmental Psychology*, 22, 4, 1986, 531-542
- YOUNISS, Y., *Parents and peers in social development*, Chicago, University of Chicago Press, 1980

- YOUNISSL, Y. & SMOLLAR, Y., Adolescent relations with mothers, fathers and friends, Chicago, University of Chicago Pres, 1985
- ZAJONC, R.B., «Cognition and social cognition: a historical perspective», in L. Festinger (ed.), Retrospections on social psychology, New York, Oxford University Press, 1980
- ZAVALLONI, M. «L'identité psychosociale, un concept à la recherche d'une science», in S. Moscovici (ed.) Introduction à la psychologie sociale, Paris, Larousse, 1973, 303-325

Tiparul executat de:

grupuldragoprint

TIPOGRAFIA FED Calea Rahovei 147,
sector 5 - Bucureşti; Tel.: 623.93.22; Fax: 311.33.75